

Robert Schumann (1810–1856)

Jenovéfa (Genoveva)

Operní báseň o manželské věrnosti

Opera o čtyřech jednáních, libreto Robert Schumann
a Robert Reinick (1805–1852) podle Ludwiga Tiecka (1773–1853)
a Friedricha Hebbela (1813–1863),
světová premiéra 25. června 1850 v Městském divadle v Lipsku

HUDEBNÍ NASTUDOVÁNÍ
DIRIGENT

CHARLES OLIVIERI-MUNROE
CHARLES OLIVIERI-MUNROE
/ **JAKUB ŽÍDEK**

REŽIE
SCÉNA A KOSTÝMY
SVĚTELNÝ DESIGN
SBORMISTR
DRAMATURGIE

MARTIN GLASER
MAREK CPIN
MARTIN ŠPETLÍK
JURIJ GALATENKO
DANIEL JÄGER

Osoby a obsazení:

Hidulfus, biskup z Trieru
Siegfried, falckrabě brabantský
Jenovéfa (Genoveva), jeho žena

Jiří Brückler / Matěj Chadima
Roman Janál / Jakub Kettner
Agnieszka Bochenek-Osiecka
/ **Eva Dřízgová-Jirušová**
/ **Frédérique Friess**

Golo, příslušník Siegfriedovy družiny
Margaretha, chůva

Philippe Do / Blagoj Nacoski
Yvona Škvárová
/ **Erika Šporerová**

Drago, majordomus

David Szendiuch
/ **Václav Živný**

Balthasar, Siegfriedův sluha

Martin Gurbal'
/ **Bogdan Kurowski**

Caspar, lovec

Michal Onufer
/ **Roman Vlkovič**

Dále účinkuje sbor a orchestr opery NDM
– koncertní mistři Vladimír Liberda a Petr Kupka

Uvádíme v německém originále s českými titulkami

Premiéry 27. února a 1. března 2014 v 18.30 hodin
v Divadle Antonína Dvořáka

Asistentka režie
Asistent dirigenta
Vedoucí hudební přípravy
Hudební příprava

Inspicientka
Text sleduje
České titulky
Obsluha titulků

Tajemnice opery
Produkce

Technický šéf

Jevištní mistři
Mistr osvětlení
Mistr zvuku
Mistrová vlásenkárny
Mistrová garderoby
Mistrová rekvizit

Šéf výpravy

Vedoucí umělecko-dekoračních dílen
Vedoucí výroby kostýmů

Scénické dekorace vyrobily umělecko-dekorační dílny NDM

Technolog – Martin Dušek, mistr čalounické dílny – Petr Missig,
mistr malířsko-kašéřské dílny – Jaroslav Macháč, mistr truhlářské
dílny – Radomír Maschke, mistr zámečnické dílny – Jaroslav Kocourek,
mistr zbrojářsko-šperkařské dílny – Jaroslav Dovalil

Kostýmy a doplňky vyrobily krejčovny NDM

Mistrová dámské krejčovny – Iva Koplová, mistrová pánské krejčovny
– Jiřina Richtrová, modistka-dekoratérka – Věra Siostrzonková

Bohuslava Kráčmarová
Jozef Katrák
Jana Hajková
Ivana Hotárková
Jozef Katrák
Jan Novobilský
Alexandr Starý
Bohuslava Kráčmarová
Hana Kluzová
Daniel Jäger
Jarmila Šebková

Alena Gولاتová
Valerie Hendrychová

Stanislav Muntág

Jan Benek, Radim Duraj
Radko Orenič
Otakar Mičoch
Eva Celarková
Růžena Mauerová
Alexandra Václavíková

David Bazika

Barbora Macháčová
Eva Janáková

OBSAH OPERY

První jednání

Brabantský falckrabě Siegfried se teprve nedávno oženil a teď má svou mladou ženu Jenovéfu opustit a jít do boje. Karel Martel mu uložil, aby porazil vojsko Maurů, které ohrožuje franskou říši. Starost o svůj dům a manželku svěřil Siegfried členu své družiny a příteli Golovi. Zatímco biskup Hidulfus vyvolává v lidu nadšení pro křížácké tažení a vzývá Boha, aby válečníkům pomohl, Golo uvažuje nad svým osudem – mnohem raději by odjel také do boje. Má strach o klid své duše, neboť tajně miluje Jenovéfu. Siegfried se loučí s manželkou a následně představuje Gola služebnictvu jako svého zástupce. Válečníci vyzývají k odchodu a Jenovéfa padne po posledním polibku svého manžela do mdlob. Golo nemůže odolat pokušení ji políbit. Jenovéfa procitne, neví však, kdo ji líbal, a nechá se zmatena a zesláblá odvést do domu. Avšak někdo tu scénu pozoroval: Margaretha, někdejší Golova chůva, která propadla černé magii. Vidí příležitost, jak se konečně pomstít falckraběti, který ji kdysi vyhnal z domu. Golo, trápený výčitkami za to, co udělal, chce čarodějkou vyhnat. Ta ho však nakonec zviklá, povzbuzuje jeho milostné naděje, až ji Golo nakonec požádá, aby mu při získání Jenovéfy pomohla.

Druhé jednání

Jenovéfa, osamělá a smutná, má strach z hluku a zpěvu opilých sluhů, kteří se vysmívají Dragovi, jenž se jako jediný bujarého veselí neúčastní. Vstoupí Golo a přináší zprávu o vítězství Franků nad Maury. Jenovéfa doufá, že se Siegfried brzy vrátí. Z radosti nad vítězstvím prosí Gola, aby něco zazpíval. Při společném zpěvu ztratí Golo sebeovládání a přizná se Jenovéfě ke své lásce. Když na ni přes její užaslé odmítání stále naléhá, odkáže ho Jenovéfa slovy „bezectný bastarde“ do patřičných mezí. Golo, raněn do hloubi duše, se své snahy vzdá, jeho láska se změní v ničivou nenávist.

Vstoupí Drago a prosí Gola o pomoc. Sluhové se baví posměšky, že má Jenovéfa tajný poměr s domácím kaplanem. Gola napadne ďábelská myšlenka. Požádá Draga, aby se schoval v Jenovéfině ložnici, tak se bude moci sám o vině nebo nevině své paní přesvědčit. Drago svolí. Margaretha, která všechno slyšela, Golovi sdělí, že Siegfried

leží raněn ve Štrasburku. Dohodnou se, že Margaretha Siegfrieda ve Štrasburku vyhledá a otráví ho. Jenovéfa hledá pokoj své duše v modlitbě. V čele s Balthasarem vtrhne do její ložnice služebnictvo, aby překvapilo tajného milence. Naleznou schovaného Draga a okamžitě ho zabijí. Rozzuření vzbouřenci odvedou na Golův pokyn domnělou cizoložnici do věže.

Třetí jednání

Siegfried se zotavuje ve Štrasburku. Jeho rány z války s Maury se již téměř zahojily. Margaretha, kterou Siegfried nepoznal, si jako ošetřovatelka získala jeho důvěru. Její pokusy Siegfrieda otrávit neměly úspěch, ani její narážky, které mají vzbudit jeho žárlivost, či nabídka, aby se v kouzelném zrcadle podíval do minulosti, nenaleznou u Siegfrieda odezvu. Siegfried touží po Jenovéfě a chtěl by co nejdříve domů. Golo mu přinese falešnou zprávu o Jenovéfině nevěře. Siegfried je zdrcen, rozhodne se, že už se domů nevrátí, a Golovi předá svůj snubní prsten a meč. Prsten má Jenovéfě ukázat a mečem ji pak zabít. Golo s úděsem pozoruje následky své zrady. Siegfried si vzpomene na Margarethino kouzelné zrcadlo – nyní je ochoten pohlédnout do minulosti.

Margaretha přemýšlí o dávné vraždě svého nemanželského dítěte, když vstoupí Siegfried s Golem. Siegfried se chce podívat do zrcadla. Margaretha pozná, že Gola trápí výčitky a opět tajně vyvolá jeho touhu po pomstě. Kouzelné zrcadlo ukazuje tři obrazy, z nichž je patrná stále větší důvěrnost mezi Jenovéfou a Dragem. Plný hněvu rozbije Siegfried zrcadlo a s Golem poté prchá pryč. Ze střepe zrcadla vystoupí Dragův duch. Prorokuje Margarethě, že zahyne na hranici, jestliže Siegfriedovi neodhalí pravdu. V hrozivém strachu poté Margaretha pospíchá za Siegfriedem.

Čtvrté jednání

Balthasar a Caspar odvedli Jenovéfu do skalnaté krajiny. Zatímco zpívají posměšnou písničku, prosí Jenovéfa o záchranu a volá svého manžela. Spatří kříž s obrazem Matky boží a vrhne se před něj s modlitbou na kolena. Nebeské chóry jí věští mír. Golo před ni předstoupí, ukazuje prsten s mečem, a zvěstuje její smrt. Prosí ji, aby s ním utekla, ona ho však odmítne. Golo poručí jednomu ze sluhů, aby Jenovéfu

zabil, a odchází. Pro něj tím život skončil. Sluhové váhají, zda zabít Jenovéfu, která klečí před křížem. Když se Balthasar konečně rozhodne k činu, zazní lovecké rohy. Siegfried, kterého přivádí Margaretha, poklekne před omdlelou Jenovéfou a prosí ji za odpuštění. Jenovéfa procitne a snímá z něj vinu, neboť vše je dáno řízením nebes. Siegfriedova družina a přispěchavší lid vedou oba manžele v průvodu domů. Na nádvoří zdraví služebnictvo a rytíři s jásotem všechny přichozí. Biskup Hidulfus je přijme před chrámem a velebí vítězství nad těžkými zkouškami. Žehná páru a předává jej do milosti Boží.

Jakub Kettner (Siegfried) a Eva Dřízgová-Jirušová (Jenovéfa)

Robert Schumann v roce 1850

Robert Schumann

ROBERT SCHUMANN (1810–1856)

Robert Schumann byl nejmladším synem Augusta Schumanna, úspěšného spisovatele a překladatele romantické literatury a „ctihodného občana a knihkupce“ ze saského městečka Zwickau. Od malička byl veden k hudbě a literatuře, brzy začal komponovat, ve škole exceloval a začal také psát poezii. Bohužel, velmi záhy se v jeho životě objevily rodinné i osobní tragédie. Když mu bylo patnáct let, spáchala jeho sestra sebevraždu. Tato šokující událost otřásla celou rodinou – otec následně zemřel na srdeční infarkt a matka, která byla vždy emočně labilní, se zhroutila. Z rozhodnutí poručníka se Robert po maturitě zapsal na právnickou fakultu v Lipsku. Ta mu ale vůbec nevyhovovala a více než studiu se věnoval hudbě a především bujarému životu s pitkami a řadou milostných dobrodružství, která skončila syfilitickou nákazou. Rtuťové přípravky použité k léčení patrně způsobily poruchy hybnosti prstů jeho pravé ruky. Přesto se nevzdával představy o kariéře pianisty. Práva opustil ve dvaceti letech a nastěhoval se do domu slavného učitele hudby Friedricha Wiecka (1785–1873), kde od prvního okamžiku pojal náklonnost k jeho dceři Kláře, fenomenální klavíristce. Chronické zranění pravé ruky sice nakonec učinilo konec jeho interpretačním ambicím, on sám byl ale v té době již plně rozhodnut věnovat se výhradně komponování. Po smrti bratra a jeho ženy v roce 1833 propadl těžké depresi a pokusil se o sebevraždu. V roce 1834 založil časopis *Neue Zeitschrift für Musik* (v němž obhajoval romantické skladatele) a napsal řadu příspěvků do lipského časopisu *Allgemeine musikalische Zeitung*. Jako kritik „objevil“ Johanna Brahmsa a přátelil se s Felixem Mendelssohnem-Bartholdym, který ho zaměstnal na lipské konzervatoři. Současně pokračovalo jeho sblížování s Klárou, s níž se oženil v roce 1840 až na základě soudního rozhodnutí proti vůli jejího otce. Současně tento rok přináší doslova explozi jeho tvůrčí aktivity. Schumannovy pocuchané nervy ale postupně špatně snášely nejrozumnější zvuky a tak záhy donutily Claru, aby výrazně omezila cvičení na klavír a přestala veřejně vystupovat. Rodině se tak výrazně ztenčily příjmy, což jen prohloubilo Schumannovu duševní precitlivělost. Trpěl těžkými halucinacemi, a tak nakonec na radu lékařů změnil bydliště. O roku 1844 působil jako kapelník Drážďanech a následně od roku 1850 Düsseldorfu. Stále častěji se ale u něj projevovala jeho duševní choroba – fáze přehnané aktivity střídaly fáze totální apatie.

Počátkem roku 1854 se neúspěšně pokusil o sebevraždu skokem do Rýna a následně byl převezen do léčebny pro duševně nemocné v Endenichu u Bonnu, kde 29. července roku 1856 zemřel. Hlavní diagnóza z dnešního pohledu zněla: maniodepresivní psychóza.

Schumannovo dílo je velice rozsáhlé, zahrnuje především bezmála dvě stovky písní a velké množství klavírních skladeb, čtyři rozsáhlé symfonie, kantáty, oratoria, sbory i operu. Jde o jedno z nejčistších spojení hudby a poezie, přinášející nové formy výrazu i nové technické prostředky. Analýzy přitom dokazují, že Robert Schumann psal nejvíce v době svých nejtěžších depresí.

N e u e

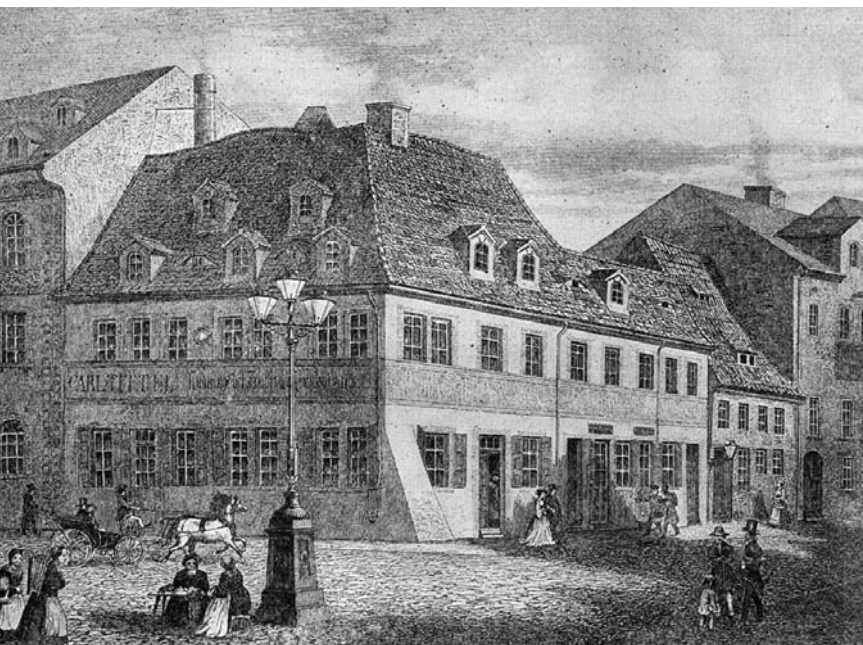
Zeitschrift für Musik.

Verantwortlicher Redacteur: **Franz Brendel.** Verleger: **Robert Fricke in Leipzig.**

Zweihunddreißigster Band. **Nr. 35.** Den 30. April 1850.

Von dieser Zeitsch. erscheinen wöchentlich 2 Nummern von 1 oder 1½ Bogen.	Preis des Bandes von 52 Rth. 2½ Thlr. Insertionsgebühren die Zeitschrift 2 Rgr.	Abonnement nehmen alle Postämter, Buch-, Musik- und Kunsthandlungen an.
---	---	---

Inhalt: Zeitgemäße Betrachtungen. — Kunst für das Theater. — Kirchenmusik. — Zeitliche Angelegen. — Intelligenzblatt.

Schumannův rodný dům ve Zwickau

Robert Schumann

Neue Zeitschrift für Musik (Nový časopis pro hudbu)
– titulní strana vydání z 30. dubna 1850

Hrob Roberta a Clary Schumannových v Bonnu

Robert Schumann se svojí manželkou Clarou v roce 1847

SCHUMANNOVA JENOVÉFA V KONTEXTU SVĚTOVÉ OPERNÍ TVORBY /výběr/

1845

Albert Lortzing: *Undine* (*Undina*)
Giuseppe Verdi: *Giovanna d'Arco*
(*Johanka z Arku*)
Richard Wagner: *Tannhäuser*
William Vincent Wallace: *Maritana*

1846

Giuseppe Verdi: *Attila*

1847

Daniel Auber: *Haydée, ou Le secret*
(*Haydée aneb Tajemství*)
Friedrich von Flotow: *Martha, oder Der Markt zu Richmond*
(*Marta aneb Trh v Richmondu*)
Giuseppe Verdi: *Macbeth, I masnadieri*
(*Loupežníci*)

1848

Gaetano Donizetti: *Poliuto*
Giuseppe Verdi: *Il corsaro* (*Korzár*)

1849

Giacomo Meyerbeer: *Le prophète* (*Prorok*)
Otto Nicolai: *Die lustigen Weiber von Windsor*
(*Veselé paničky windsorské*)
Giuseppe Verdi: *La battaglia di Legnano*
(*Bitva u Legnana*), Luisa Miller

1850

**Robert Schumann:
Genoveva (*Jenovéfa*)**

Ambroise Thomas: *Le songe d'une nuit d'été*
(*Sen noci svatojanské*)
Richard Wagner: *Lohengrin*

1851

Charles Gounod: *Sapho*
Giuseppe Verdi: *Rigoletto*

1852

Adolphe Adam: *Si j'étais roi*
(*Kdybych byl králem*)

1853

Giuseppe Verdi: *La traviata*
Giuseppe Verdi: *Il trovatore* (*Trubadúr*)

1854

Stanislaw Moniuszko: *Halka*

1855

Alexandr Sergejevič Dargomyžskij: *Rusalka*
Giuseppe Verdi: *Les vêpres siciliennes*
(*Sicilské nešpory*)

Giacomo Meyerbeer (1791–1864) v roce 1860

Richard Wagner (1813–1883) v roce 1853

SCHUMANNOVA OPERA JENOVÉFA

Robert Schumann (1810–1856) zůstal autorem jediné opery. Její přijetí bylo rozporuplné a také všechna následující uvedení díla, které se na jevištích objevovalo jen sporadicky, stále znovu vyvolávala debaty. Opera kladla otázku, zda jsou dány předpoklady, které skladatele předurčí k tvorbě pro divadlo, či z něj udělají symfonika (podobné úvahy se koneckonců týkaly i našeho Antonína Dvořáka), poukazovalo se na Beethovenův zápas s operními plány, na selhání Franze Schuberta (1797–1828) a Felixe Mendelssohna-Bartholdyho (1809–1847) v divadelním oboru, a na druhé straně byli jmenováni hudebně-dramatičtí skladatelé, jako byli Richard Wagner (1813–1883) nebo Giuseppe Verdi (1813–1901). V případě Schuberta a Schumanna, dvou velkých mistrů koncertní písně, se argumentovalo jejich dokonalým zvládnutím miniaturní formy, ale omezenou schopností až neschopností dosáhnout vyváženosti dramatických kontrastů na velké ploše – tedy podmínky, kterou naopak bezesbýtku splňovala díla Wagnerova. A pochopitelně se uváděla i nevhodná volba námětů, nedostatky ve stavbě libret a absence jejich poetické hodnoty. Robert Schumann se myšlenkou na kompozici opery začal zabývat kolem roku 1830, v téže době, kdy se prvními neumělými pokusy pokoušel proniknout do divadelního žánru o tři roky mladší Richard Wagner. Operní obor se tehdy nacházel na rozcestí. Po dlouhá léta vládli evropským jevištím italská skladatelé, nyní o vlastní tvorbu usilovala řada dalších národů. Epocha osvícenství a napoleonských válek probudila národní vědomí, operní jeviště měla promlouvat jazykem příslušných zemí, přicházet s příběhy z vlastních dějin a s náměty z domácích zdrojů. Tak vznikl roku 1826 singspiel *Dráteník* Františka Škroupa (1801–1862), který stojí na počátku úsilí o původní operu v českém jazyce, kolem roku 1830 začíná komponovat pro divadlo v polštině Stanisław Moniuszko (1819–1872), z roku 1834 je *Život za cara* Michaila Ivanoviče Glinky (1804–1857), stojící na počátku ruské národní opery. Italská opera sice na jevištích dále žila, nyní zastoupena především trojicí Gioachino Rossini (1792–1868), Vincenzo Bellini (1801–1835) a Gaetano Donizetti (1797–1848), bojovala však se silným vlivem Francie; z *grand opéra* Daniela Françoise Esprit Aubera (1782–1871), Gaspara Spontiniho (1774–1851) a především Giacomu Meyerbeera (1791–1864) čerpali v Německu Heinrich Marschner (1795–1861), Louis Spohr (1784–1859) a další.

Také oba vrstevníci Schumann a Wagner, kteří však vycítili, že budoucnost německé opery musí směřovat jinak. Pro ně byl vzorem Carl Maria von Weber, jehož *Čarostřelec* byl uveden poprvé roku 1821. Schumannova *Genoveva* (také *Genovefa*, v češtině *Jenovéfa*) byla později přirovnávána k Weberově o dva roky mladší *Euryantě*, která rovněž vychází z motivu lásky a musí podstoupit zkoušku věrnosti. Také v tomto příběhu hrají roli dávná vina, intriky, zapuzení a šťastné shledání milujících bytostí.

Hledání námětu

Operní námět hledal Schumann velmi dlouho. Zvažoval například Shakespearova *Hamleta*, Goethovo drama *Hermann a Dorothea* nebo jeho *Wilhelma Meistera* (tento plán se proměnil v *Requiem pro Mignon* op. 98). Z úvah o zhudebnění Byronova *Korzára* nakonec zůstala jen sborová instrodukce a vstupní árie. Ke konkretizaci operního námětu se pak Schumann dostal teprve po svatbě s Clarou Wieckovou roku 1840. Podnět mohl být soukromého rázu, především ale souvisel se Schumannovou žurnalistickou činností: jako vydavatel *Neue Zeitschrift für Musik* a hudební kritik, který psal i o opeře, usiloval o zvýšení prestiže, a k tomu mělo posloužit vlastní jevištní dílo. Schumann sledoval nejnovější literaturu a byl neobyčejně sečtělý, dlouhé rozhodování o námětu mu to však neusnadnilo.

Jeho jediná opera přesto nestojí v celkové Schumannově tvorbě osamoceně, souvisí s oratoriem *Ráj a Peri* z roku 1843 (i to mělo být původně operou), se *Scénami z Goethova Fausta*, komponovanými mezi roky 1844–1853, s dramatickou básní *Manfred* podle Lorda Byrona z roku 1848 a dalšími vokálně-symfonickými díly. Někteří Schumannovi životopisci dokonce vidí v postavě Jenovéfy paralelu ke Goethově Markétce a v Manfredovi jistou obdobu Fausta a vyslovují hypotézu o neuskutečněném faustovském projektu, o jakési volné trilogii. Je doslova příznačné, že o zhudebnění *Jenovéfy* uvažoval i Felix Mendelssohn-Bartholdy, který hodlal vytvořit operu pro tehdejší hvězdu operního jeviště, „švédského slavíka“ Jenny Lind (1820–1887). Po Mendelssohnově smrti roku 1847 Schumann údajně jeho ideu převzal.

Stejně jako Richard Wagner, i Robert Schumann považoval za nutné vypořádat se zejména s vlivem francouzské opery, především s módním vzorem Giacomina Meyerbeera. Často se zdůrazňuje Wagnerův

nenávisť, antisemitismem motivovaný postoj k Meyerbeerovi, u něž v letech svých kariérních začátků hledal protekci. Schumannova recenze Meyerbeerovy opery *Hugenoty* po jejím uvedení v Lipsku roku 1837 je však nesena stejně nepřátelským tónem jako výroky Wagnerovy:

„Často se musíme zamýšlet nad tím, zda je tam nahoře ještě všechno v pořádku, když tak ve zdravém hudebním Německu uvažujeme o Meyerbeerových úspěších a o tom, že jinak ctihodní lidé, a dokonce samotní hudebníci, o jeho hudbě říkají: ‚No tohle je přece něco‘. Ještě zcela naplněn zážitkem z *Fidelie* jsem šel poprvé na *Hugenoty*. Kdo se neteší na něco nového, kdo nechce doufat? Ale jakým odporem nás to naplnilo! Jakýsi duchaplný muž prohlásil o hudbě i o ději, že se neodehrává v nevěstinci ani v chrámu. Nejsm moralista, ale dobrého protestanta musí rozhněvat, když slyší svou nejdražší píseň vyřvávat na divadle, musí ho pobouřit, když spatří krvavé drama svých náboženských dějin jako jarmareční frašku.“

Schumann byl otřesen, když viděl, že jsou „na jevišti popravováni zločinci a děvky vystavovány na odiv“, když se předváděly jen „pitky, vraždy a modlení, ale marně v tom hledáme čistou myšlenku a pravé křesťanské cítění“. O Meyerbeerově hudbě píše:

„promyšleně dráždí každým taktom, ale kdyby mi žák přinesl takový kontrakt, jako je onen chorál, z něž jsou Francouzi celí pryč, snažně bych ho prosil, aby už nic takového nikdy neudělal. Meyerbeer zná své publikum příliš dobře na to, aby nechápal, že z přílišného rámusu nakonec otupí, ale jak chytře proti tomu bojuje! Celé fráze nechá doprovázet jen jedním nástrojem, jako by říkal: ‚Jen se podívejte, vy Němci, co se dá dokázat s málem!‘“

Meyerbeer prý dokáže rafinovaně zužitkovat cokoli, „najdeme zde Mozarta, Rossiniho, Herolda, Webera, Belliniho, dokonce Spohra, zkrátka veškerou hudbu“, pokračuje Schumann, „co je ale rozhodně jeho, je ten fatálně sprostý rytmus, který prochází celou operou“. Pro francouzskou *grand opéra* a její účinek byl podstatný jevištní efekt. Schumann i Wagner tento vliv na divákovu vnímání zavrhl, pro ně mělo hudební drama působit myšlenkou obsaženou v textu ve spojení s hudbou, nikoli převahou optické složky, instrumentačních fines a dráždivými rytmy – a svorně vylučovali z opery baletní složku, pro francouzskou operu nezbytnou.

Jenová v ústraní v lese od Adriaana Ludwiga Richtera (1803–1884)

Proměny legendy

Schumann se nakonec rozhodl pro legendu o Jenové z Brabantu. Je pouhou náhodou, že i děj Wagnerova *Lohengrina* je umístěn do Brabantu, v jeho případě do poloviny desátého století, a vystupuje v něm brabantská šlechtična Elsa. Je to však doklad, že oba skladatelé hledali látku v příbuzných historických zdrojích.

V základních rysech se obsah legendy kryje s dějem Schumannovy opery: Před odchodem do války svěřil falckrabě Siegfried manželku svému místodržícímu Golovi, jenž k Jenové vzhlížel, ta ho však odmítla. Z pomsty Golo nevinnou Jenóvu obvinil z nevěry s hradním kuchařem a přikázal ji usmrtit. Kat se však nad nešťastnicí slitoval a umožnil jí útěk. Jenová žila v lesní jeskyni se synkem, kterého zde porodila. Panna Marie seslala srnu, která novorozenci poskytovala mléko. Zde ji po sedmi letech Siegfried našel a jako dík za záchranu rodiny nechal vystavět poutní kostel. Golo byl odsouzen k smrti rozčtvrcením.

Podle pověsti náležel falckrabě Siegfried, manžel Jenové, k družině franckého majordoma Karla Martela z rodu Karlovců, který se proslavil porážkou arabských nájezdníků u Poitiers; jeho vítězství se později historicky vykládalo jako záchrana Evropy před ovládnutím muslimy. Karel Martel však zemřel roku 741 a historická svatá Jenová (Geneviève) žila v pátém století v Nanterre a v Paříži. Vdaná nebyla, věnovala se dobročinnosti a je uznávána jako patronka Paříže. V pověsti, která byla zřejmě poprvé písemně zachycena ve čtrnáctém století, se tedy propojilo několik motivů. Ve vyznění legendy byla zdůrazněna křesťanská myšlenka, původně francouzská látka byla přenesena do Německa a dále se proměňovala.

Legenda o Jenové byla mnohokrát literárně přepracována a obohacována o další epizody. Koncem sedmnáctého století vyšla v Kolíně nad Rýnem knížka s předlouhým názvem *Eine schöne, anmuthige und lesenswürdige Historie von der unschuldig betrogenen heil. Pfalzgräfin Genoveva, wie es ihr in Abwesenheit ihres herzlichsten Ehegemahls ergangen* (Krásná, půvabná a ke čtení doporučeníhodná historie nevinně obviněné svaté falckraběnky Jenové a o tom, co se jí přihodilo za nepřítomnosti jejího milovaného manžela). Podle ní pak vznikaly četné lidové hry, včetně zpracování pro loutkové divadlo; jedno takové uvedení viděl i Richard Wagner, když se jako student vydal se skupinou přátel do Míšně.

Zájem o legendu o Jenovéře oživil romantismus, který hledal náměty s historickým pozadím, naplněné tajemnou atmosférou. Přitažlivý byl i náboženský motiv a zásah vyšší moci. Drama *Golo und Genovefa* (*Golo a Jenovéra*) napsal představitel hnutí *Sturm und Drang* (*Bouře a vzor*) Friedrich Müller, zvaný Maler Müller (1749–1835), jiné zpracování jako *Leben und Tod der heiligen Genoveva* (*Život a smrt svaté Jenovéry*) je od Ludwiga Tiecka (1773–1853). Pětiaktové drama *Genoveva* (*Jenovéra*) vytvořil roku 1828 Ernst Raupach (1784–1852), který dokonce legendu pozměnil tak, že představí Jenovéru jako vinici a její zapuzení jako zasloužené. Také Wagnerovu milenkou Mathildu Wesendonckovou Jenovéřin příběh zaujal, roku 1866 o ní napsala třídílné drama, a Jenovéra neunikla ani pozornosti Jacquese Offenbacha (1819–1880): jeho operá bouffe *Geneviève de Brabant* (*Jenovéra z Brabantu*) z roku 1859 se navzdory dvěma přepracováním (1867 a 1875) neuchytila, jako parodie dvorské etiky a poměrů v armádě však poprvé bezprostředně namířila satirický šíp do vysokých kruhů tehdejší společnosti.

Robert Schumann

Hrob svaté Jenovéry v kostele Saint-Étienne-du-Mont
/ Svatý Štěpán na kopci (Paříž)

Friedrich Hebbel (1813–1863) v roce 1855

Dramatická předloha a zpracování libreta

Schumannovi posloužilo drama *Genoveva (Jenovéfa)* Friedricha Hebbela (1813–1863) z roku 1841, které rok po dokončení vyšlo tiskem. Schumann se s ním seznámil počátkem roku 1847 z četby, neboť na jeviště se drama dostalo až čtyři roky po Schumannově opeře. Hebbel znal pochopitelně lidovou pověst, podle něj však v ní měla dramatický obsah pouze postava Gola. Jako dramatik nemohl potřebovat postavu z lidové knížky, byl přesvědčen, že „tragédie může vzniknout jedině tehdy, podaří-li se takový divoký charakter přinutit jednat ďábelsky z čistě lidských pohnutek. Golo miluje krásnou ženu, která mu byla svěřena do ochrany. On však není Werther a v tom je jeho neštěstí – jeho vina, ale také jeho ospravedlnění.“ Později Hebbel přiznal, že drama psal v podobné situaci, v jaké se nacházel Golo – také on tehdy vzplanul k ženě, pro něj nedostupné. Hebbel líčí Gola jako rozervaného člověka, rozpolceného mezi vášnivou láskou a čistou cudností Jenovéfinou. Ta útokům odolává svou pasivitou, je věrně oddaná Bohu a zcela se poručí v jeho ochranu. Největší vina spočívá podle Hebbela na nedůvěřivém Siegfriedovi, který čistou duši své ženy nechápe.

Hebbelova *Genoveva (Jenovéfa)* měla premiéru 20. ledna 1854 ve vídeňském Burgtheateru pod názvem *Magellona*, neboť rakouská cenzura nepřipouštěla zpodobování svatých na jevišti. Titulní roli hrála Hebbelova manželka Christine Enghaus Hebbelová, Golo se v této verzi jmenoval Bruno. Že se jedná o *Jenovéfu*, kterou mnozí (tak jako Schumann) znali z četby, samozřejmě nezůstalo tajemstvím, někteří kritici si dokonce pletli jména osob a v jedné jediné recenzi psali tu o Golovi, tu o Brunovi.

Je zajímavé, jak kritika Hebbelova dramatu postihla dvojznačnost postav, která se stala základem i Schumannova operního pojetí:

„Vůči postavě Margarethy se namítalo, že je příliš extrémní, ale kdo uvažuje, musí přece poznat, že je pouze reflexí skryté démoničnosti Brunovy. Což nemá Shakespeare podobné kouzelnické postavy? Nejsou snad čarodějnice v *Macbethovi* to, co zde představuje Margaretha? Nedalo by se právě tak říci, proč vlastně vystupuje v Hamletovi duch? Nereálné postavy, které básník použije, přece přispívají k odpoutání dobrých či zlých sil, skrytých v jednajících osobách.“ (*Der Humorist*, 24.1.1854)

Hebbelovo drama mělo pozitivní ohlas a psalo se také, že „*Magellona* rozhýbala naše stagující divadelní poměry“.

Robert Reinick (1805–1852) ve čtyřicátých letech devatenáctého století

Vznik opery

Schumannův dojem z četby Hebbelova dramatu byl tak silný, že okamžitě naskicoval předehtu; náčrtek operní synopse i kompozice předehty jsou datovány mezi 1. – 5. dubnem 1847. Jak se později ukázalo, prokázala skladba, již lze řadit k typu tzv. programních předehter či dokonce je možno ji považovat za symfonickou báseň, trvalou životnost, na rozdíl od pochyb, které provázely každé uvedení celé opery.

O přepracování Hebbelova dramatu na libreto požádal Schumann malíře a lyrického básníka Roberta Reinicka (1805–1852). Rodiny Schumannových a Reinickových se přátelily, Reinick byl kmotrem jednoho ze Schumannových synů a Schumann zhudebnil některé jeho verše. Reinick právě vypracoval své první libreto vůbec, k opeře Ferdinanda Hillera *Konradin*. Schumann nemohl tušit, že Hillerova opera, uvedená 13. října 1847 v Drážďanech, beznadějně propadne. Pochyby o Reinickových vlohách se ho však začaly zmocňovat už když se mu dostala do ruky první část libreta *Jenovéfy*, která ho v nejmenším neuspokojila. Schumann se tedy odhodlal požádat o pomoc samotného Hebbela. 14. května 1847 mu do Vídně adresoval dopis:

„Velectěný pane! Omluvte troufalost, s níž se osměluje člověk Vám snad zcela neznámý seznámit Vás s prosbou, jejíž naplnění leží jediné ve Vašich rukou a prosebníkovi by ovšem způsobilo velkou radost. Od přečtení Vaší *Jenovéfy* (jsem hudebník) se zabývám jak dramatem, tak také myšlenkou, jaká by to byla nádherná látka pro hudbu. Čím častěji jsem četl Vaši tragédii, která nemá srovnání – víc k tomu nemusím říkat – tím živěji se přetvářela její poezie ve mně hudebně. Konečně jsem se poradil s jedním zde žijícím básníkem nadaným mužem a ten, nadšen výjimečnou krásou dramatu, okamžitě přistoupil na mé přání, přepracovat mi je podle svých nejlepších sil na operní libreto. Nyní mám před sebou dvě jednání, dvě další obdržím v příštích dnech. Avšak jakkoli přepracovatel projevil dobrou vůli, jsem jen velmi málo spokojen; především všude schází síla – a je to obvyklý styl operních textů; k takovým tirádám nedokážu žádnou hudbu vymyslet a nemám je rád.

Nakonec jsem si v zoufalství nad výsledkem pomyslel, zda by nebyla nejlepší přímá cesta a zda se nemám obrátit na samotného básníka a požádat ho, aby mi byl nápomocen. Avšak nechápejte mě špatně, velevážený pane! Nedovolil bych si po Vás chtít, abyste to, co už jste jednou hluboce a niterně procítil a mistrovsky vytvořil, zbásnil ještě jednou operně, nýbrž, abyste si to

prohlédl, řekl mi Váš soud a jen tu a tam přiložil svou pomocnou ruku – to by byla má nejsrdečnější prosba.

Činím ji marně? Není to vaše vlastní dítě, jež prosí o Vaši ochranu? Pokud později v hudebním hávu předstoupí před Vaše oči, tolik bych si přál, abyste řekl –, i takhle tě mám rád.“

Hebbelova odpověď zněla:

„Může mi udělat jen radost, jestliže muž jako Vy se cítí mým výtvozem inspirovan k hudebnímu dílu, neboť mi to dokazuje, že mu tak úplně neschází živý dech a rozumí se samo sebou, že Vám, pokud to svedu, podám pomocnou ruku. Říkám: pokud to svedu, neboť vím, že skladatel je svým uměním nucen klást na poezii některé požadavky, které si básník neklade. Ostatně mi přičítáte velkou lhostejnost vůči Vašemu krásnému, mému tak blízkému umění, pokud si myslíte, že bych vás neznal. Víím velmi dobře, co Vaše jméno v hudebním světě znamená.“

Další Schumannův dopis byl datován 28. červnem 1847 a vyplývá z něj, že se s Hebbem dohodl na setkání koncem července v Drážďanech: „Dokončení textu se poněkud zdrželo. V posledním jednání jsme narazili na obtíže, které jsme nemohli předvídat. Do Vašeho příjezdu bude libreto stěží hotové. Konečně je to tak i lepší, ústně se snáze dohodneme.“

Hebbel se do Drážďan skutečně vypravil, setkání však nedopadlo dobře. Schumann dokázal brilantně stylizovat myšlenky písemně, v ústním styku však byl znám jako málomluvný, nesdílný patron a Hebbel, když zjistil, že se Schumannem není kloudná řeč, téměř uražen zase odjel (písemný kontakt později opět navázali a Schumann zhubl Hebbelovu *Noční píseň* pro sbor a orchestr).

O vzniku libreta k *Jenovéřě* zanechal ve své autobiografii vzpomínku i Richard Wagner. Ten už tehdy na drážďanském jevišti uvedl tři své opery – *Rienziho*, *Bludného Holandana* a velmi úspěšného *Tannhäusera*, a protože Schumann věděl, že si Wagner texty oper píše sám, dal mu své libreto přečíst. Wagner píše:

„Roberta Schumanna jsem znal už z Lipska, uměleckou dráhu jsme nastoupili téměř zároveň. Vládla mezi námi přátelská důvěra a srdečnost. Občas jsme se potkávali na procházkách a pokud to vůbec bylo s tím na slovo skoupým mužem možné, vyměňovali jsme si názory na mnohé hudební otázky. Jinak mi však styk s ním žádný podnět nenabídl a on byl až příliš do sebe uzavřený, než aby přijal něco z mé strany. To se projevilo zejména

na koncepci libreta jeho *Jenovéřy*. Ukázalo se, že můj příklad na něj působil velmi vnějškově a tento účinek se v zásadě vztahoval jen k tomu, že považoval za dobré, napsat si text k opeře sám. Přál jsem horoucně jeho dílu zdar a upozornil jsem jej proto na jeho velké nedostatky. Tehdy jsem zjistil, že je to opravdu zvláštní muž. Vyslechl mne, ale zasáhnout do díla, na němž s takovým nadšením pracoval, vzdorovitě odmítl.“

Schumannovi nakonec nezbylo, než si vypracovat libreto sám. Jaký byl Reinickův výsledný podíl na jeho konečné podobě nevíme, neboť originál je ztracený. Předpokládá se, že se Reinick postaral o verše zpěvních čísel, zatímco dialogické části, pevně vázané na hudbu, jsou plně dílem Schumannovým. Kompozice opery byla dokončena v říjnu 1848 a v lednu 1850 ji skladatel ještě revidoval.

Struktura opery

Výsledné libreto se liší od legendy i od Hebbelova dramatu, které je psychologickou studií extrémního jednání. Schumann včlenil do libreta některé motivy z Ludwiga Tiecka (jeho drama jako celek vylučoval z operního zpracování už sám fakt, že v něm figuruje na třicet postav), například náboženské zarámování, vypustil motiv Jenovéfina dítěte a příběh u něj končí smírem a symbolickým novým sňatkem Siegfrieda a Jenovéfy. Schumannovo finále dokonce zpětně ovlivnilo Hebbelovo drama, jenž k původně tragickému závěru roku 1851 připojil ještě „dohru“, opětovně Siegfriedovo shledání s Jenovéfou; konvenční operní „lieto fine“ se tak nakonec stalo i šťastným vyústěním Hebbelova dramatu. Při této revizi také Hebbel z dramatu vyškrtl tisícovku veršů.

Schumannova opera má na svou dobu revoluční formu už tím, že v ní nalezneme vědomě začleněné prvky symetrie. Není to jen náboženský rámec, tvořený analogií začátku prvního jednání a závěru opery. Vzájemně spolu korespondují také druhé (komnata Jenovéfy) a čtvrté jednání (Jenovéfa o samotě v lese), první jednání (Siegfriedův hrad) a proměna čtvrtého (tamtéž), a druhé (komnata Jenovéfy) a třetí jednání (raněný Siegfried ve Štrasburku a Margarethina světnice). Symetrii nabízejí i vzájemné vztahy postav. Na jedné straně stojí dvojice Jenovéfa (soprán) a Siegfried (baryton) a proti ní pár Margarethy (mezzosoprán) a Gola (tenor), postavy se však objevují i v konstelacích Jenovéfa a Gola proti Margarethě a Siegfriedovi. Zvláštní rovinu tak tvoří i poměry čtyř hlasových poloh, a také charakter užitých hudebních forem – operní árie jsou přiděleny sopránu a tenoru, písňové formy mezzosopránu a barytonu.

Scéna s vidinami v zrcadle ve třetím jednání je kouzelná romantická rekvizita, avšak nejen to, vize jsou v těsném spojení s hudbou, která jednotlivé obrazy konkretizuje. Scéna v Margarethině světnici má vůbec ve struktuře opery zvláštní funkci. Na jejím začátku čarodějka vzpomíná na dávný zločin, zabití vlastního nemanželského dítěte. Překrytí minulého a současného prezentuje okamžik, kdy Margaretha ve vzpomínce na mrtvou dceru říká „Kdybych to děvče neutopila, ...řikal by možná teď nápadník“, a v tom okamžiku se ozve zaklepání přichozího Siegfrieda; odhaluje se tím další vrstva příběhu. Zvláštní místo má také píseň *Kdybych byla ptáčkem* (*Wenn ich ein Vöglein war*), Schumannův duet v lidovém duchu z jeho *Tři dvojzpěvy* op. 43 (na Reinickův text), který v opeře použil.

№ 2086

Genoveva.

Ouverture.

Robert Schumann, Op. 81.

Langsam. (♩ = 50)

Flüten.

Hoboen.

Klarinetten in B.
(en Sib)

Fagotte.

Violoncelles in E.
(en Mi)

Waldhörner in C.
(en Ut)

Trompeten in C.
(en Ut)

Alt u. Tenor.
Posaunen.
Baß.

Pauken in C.G.
(en Ut. Sol)

Violine I.

Violine II.

Bratsche.

Violoncell.

Contrabaß.

Piano.

Edition Czanz.

C. 42199

Ukázka tištěné partitury *Jenovéfy* (předehra)

Ke scénickým situacím uplatňuje Schumann charakterizující instrumentaci, která se při podobné situaci objeví vždy znovu. Dá se tedy říci, že pracuje s principem leitmotivů, ovšem jiným způsobem než Wagner, který přiděluje motivy postavám nebo předmětům. Jak lze číst v jedné z níže uvedených kritik, ani velcí hudební znalci tento prvek Schumannovy interpretace neuměli správně pochopit.

Stadt-Theater zu Leipzig

Dienstag, den 25. Juni 1850.

Mit aufgehobenem Abonnement.

(Zum ersten Male:)

Unter Leitung des Componisten,

Genoveva.

Oper in 4 Akten, nach Tied und F. Hebbel.

Musik von Dr. Schumann.

Personen:

Hilulius, Bischof von Lier.	Herr Wilde.
Siegfried, Pfalzgraf.	Herr Braslin.
Genoveva.	Frau Wagner.
Helo.	Herr Widemann.
Margaretha.	Frau Guntter-Bagmann.
Drago, Hofmeister.	Herr Salomon.
Balthasar.	Herr Stürmer.
Caspar, Dienerhaft im Schloß.	Herr Meißner.
Engel.	Frau. Zimmer H.
Conrad, Siegfried's Bedienter.	Herr Stepp.
Ritter, Geißliche, Knapen, Knechte, Landvolk, Erscheinungen.	

Der Text der Gesänge ist an der Casse für 3 Kreuzroschen zu haben

Preise der Plätze:

Parterre: 10 Kreuzroschen. Parterre: 20 Kreuzroschen.
Parterre-Vogen: Ein einzelner Platz 20 Kreuzroschen.
Amphitheater: Specie 1 Lealer, ungepachtet 20 Kreuzroschen.
Vogen des ersten Ranges: Ein einzelner Platz 20 Kreuzroschen.
Vogen des zweiten Ranges: Ein einzelner Platz 15 Kreuzroschen.
Erste Gallerie: 15 Kreuzroschen. Ein gepackter Sitz dafelbst 20 Kreuzroschen.
Zweite Gallerie: 10 Kreuzroschen. Ein gepackter Sitz dafelbst 15 Kreuzroschen.
Dritte Gallerie: Mittelplatz 7½ Kreuzroschen. Seitenplatz: 5 Kreuzroschen.

Anfang halb 7 Uhr. Einlaß halb 6 Uhr. Ende nach 9 Uhr.

Notiz.

Man abonniert auf den Theaterzettel mit vierteljährlich 12 Rgr. 5 Pf. in der Buchdruckerei von J. F. Fischer Poststraße Nr. 18. — Beschlüssen nehmen die Anteilhaber an.

Theaterzettel der Aufführung der Oper „Genoveva“
Robert Schumann-Museum, Bielefeld

Světová premiéra

Jenovéfa byla poprvé uvedena 25. června 1850 Městském divadle v Lipsku pod Schumannovou taktovkou, v období, kdy ovládl evropská jeviště Meyerbeerův *Prorok*. V Drážďanech byl premiérován 30. ledna 1850 a Schumann prý podle zápisku Clary Schumannové při představení „syčel zlostí a prohlašoval, že je to bezbožná a nemorální hudba“. Situace, do níž vstoupil Schumann jako operní skladatel, tedy nebyla zvlášť příznivá. Schumann byl uznáván instrumentální skladatel a autor písní, ale jako operní skladatel čelil na jedné straně skepsi, na druhé naopak velkým očekáváním těch, kdo jako on toužili po soběstačné německé operní tvorbě.

Hned den po premiéře. 26. června 1850, se objevila rozsáhlá recenze v lipském deníku *Deutsche Allgemeine Zeitung*, kterou o dva týdny později (6. července) doslova otiskl list *Wiener Zeitung*. Mnohé postřehy recenzenta jsou překvapivě přesné; zajímavé je také, jak se v něm svářelo nadšení nad skladatelovou inovativní odvahou s pochybami, zda je jeho cesta ta pravá:

„Konečně byla na našem jevišti poprvé dávána dlouho očekávaná *Jenovéfa*, opera Roberta Schumanna podle Hebbela, a měla dokonalý, skvělý úspěch. Pravděpodobně se ještě nikdy v lipském divadle neshromáždilo tak vybrané publikum jako dnes; dostavil se každý, kdo je jen trochu znalec a milovník hudby a venku ještě zůstal velký zástup v naději, že se bude dílo brzy dávat za zlevněné vstupné. Mnoho hostů přijelo zblízka i zdáli a bylo mezi nimi vidět poměrně značný počet hudebních koryfeů. *Jenovéfa* je velkolepé dílo. Schumann se jím důstojně přiřadil k našim největším dramatickým skladatelům a znovu prokázal mnohostranné nadání svého génia. Dirigoval osobně. Ovace se po každém jednání opakovaly a stupňovaly až k závěru, po němž nejprve Schumann, pak hlavní představitelé byli vyvoláni a nadšeně pozdravováni.

Je velmi potěšitelné, že naše publikum, přesycené *Prorokem* a *Martou*, přijalo operu jako *Jenovéfa* s jednoznačným nadšením, operu, kde je toho málo pro oko, v níž není ani balet ani takzvané skvělé odchody s obligátními pauzami, které vyvolávají potlesk, ani ctěnému posluchači neposkytuje uspokojení triviálním hudláním, aby si při cestě domů mohl něco z toho probrukovat. Nezatajujeme však, že je třeba tuto operu slyšet víckrát, abychom mohli až do detailu správně ocenit všechny její krásy.

První vystoupení Roberta Schumanna jako dramatického skladatele je událost. Schumannovy zásluhy jsou už nyní nekonečně velké a svou *Jenovéfou*

Divadelní cedule k prvnímu uvedení *Jenovéfy* v Lipsku v roce 1850

k nim přidal další. Daroval nám operu, jejíž účinek není založen na dráždění smyslů, nýbrž útočí na nejušlechtilější city v člověku, která je založena na velkolepé moci samotné hudební myšlenky, bez vedlejších prostředků, které se objevují v mnoha nových operách. Už v tomto smyslu je Schumannovo dílo vítězstvím a znamením pokroku. Je to první pokus o obnovu vzdělávání vkusu publika a vztahu k vážné reformě v oblasti dramatické hudby.“

Kritik hodnotil velmi vysoko předeheru (která už předtím zazněla 25. února 1850 na koncertě orchestru Gewandhausu) a sbory a nejvíce byl spokojen s druhým jednáním, jehož finále považoval za nejvelkolepější z celé opery. Za nejlépe propracovanou roli považoval Margarethu, jíž „Schumann vyvrátil obavy, že neumí znázornit vášně“. Velmi chválil zařazení duetu Jenovéfy a Gola *Kdybych byl (a) ptáčkem* do scény, v níž je „nepřekonatelně vylíčeno Golovo vzplanutí vášně a její stupňování až k šílenství“. Má však také námitku: „Bohužel je tato scéna právě na svém vrcholu přehlušena, takže Jenovéfino zvolání ‚bezectný bastarde‘ není slyšet a zcela ztrácí účinek. Orchester zde musí mít pauzu a skladatel udělá dobře, když tento pokyn neodmítne.“ Recenzent připojil i několik dalších výhrad – sbor za scénou ve scéně vizí v zrcadle se proti orchestru nemohl neprosadit a za slabé považoval čtvrté jednání, z něž by doporučoval vypustit píseň darebáků Caspara a Balthasara: „Takové písně se nedají zkomponovat, ty vznikají samy od sebe přímo v lidu, zkomponovaná píseň nás ponechá chladným.“ Závěrečná scéna je podle něj „zcela zbytečná a nedramatická a nutně se musí škrtnout, což by také každý prozíravý režisér udělal“. Libreto hodnotí recenzent jako vyvážené, „jazyk je dobrý, příběh srozumitelně zkrácený, i když zůstaly některé zdlouhavé úseky. Mnohé z hebbelovského fantazírování by mohlo být klidně odstraněno“. Má ale přece jen výtku i k hudební složce:

„Opera není prosta hudebních prohřešků. Především má tu velkou chybu, že vokální složka téměř vůbec nepřijde ke svému právu. K velké škodě díla ji pohlcuje instrumentace. Avšak symfonickému skladateli to budiž odpuštěno, zvláště když to může změnit, a také to udělá. Písňovému skladateli však nelze jen tak odpustit odvážné skoky, které zpěvákům přichystal, a nahromadění obtížných míst. I nemožné se podaří, je-li to žádáno, avšak ne vždy. Operní skladatel musí brát ohled na hlasové polohy zpěváků. Schumannova hudba je tak bohatá na myšlenky, že je jich někde až příliš, nedostatek dramatické techniky je nepopíratelný.“

Shrnutí recenzenta si v lecčem protirečí s dříve řečeným a jen dokumentuje, jak Schumannova opera i na zřejmě zkušeného posluchače působila nově:

„Vzdor výhradám je Schumannova *Jenovéfa* oduševnělý celek jako z jednoho odlitku, nikoli skládačka ze stovek tónových útržků, jako je tomu v operách našich dní. Charakter hudby je veskrze vážný, vznešený a hlubokomyslný. Je psána nejen rukou a uchem, ale hlavně duchem. Instrumentace je výtečná, nikoli hřmotná, jak je dnes běžné, nástroje jsou užity tak obratně, moudře rozděleny a vedeny, jak se od velkého symfonika ani nedalo jinak čekat. Tam, kde se může vokální složka plně uplatnit, je strhující krásy. Tato opera je ozdobou německého umění a můžeme na ni být hrdi.“

Další uvedení – Výmar a Vídeň

Roku 1855 nastudoval Schumannovu *Jenovéfu* Franz Liszt ve Výmaru: „Byl to od něj zasloužilý čin, i kdyby jen proto, aby potvrdil, že se opera v repertoáru neudrží. Bylo to však nutné, neboť v Lipsku ji stáhli příliš brzy, dávala se pouze třikrát. Po nynějším uvedení je můj úsudek zhruba týž jako tehdy, pouze s tím rozdílem, že se některé detaily přece jen projevily v příznivějším světle, neboť Lisztovo nastudování bylo zdařilejší,“ napsal Franz Brendel v *Neue Zeitschrift für Musik*. Jak víme z mnoha dalších zdrojů, Schumann byl velmi špatný dirigent.

8. ledna 1874 se *Jenovéfa* dostala na jeviště Dvorní opery ve Vídni. Osmnáct let po Schumannově smrti se kritika vyjadřovala velmi opatrně, aby se nedotkla piety slavného skladatele, hovořila o marném titánském boji a plýtvání silami tam, kde by „možná někdo menší obstál s větší ctí, než ten, jehož si jsme se naučili cenit a milovat za výkony v jiné oblasti.“ V době, kdy už Wagner stál téměř před uskutečněním svého bayreuthského snu, přišla v souvislosti se Schumannovým dílem na přetřes otázka, co je vlastně podstatou dramatické hudby, spojená s jinou, zda je totiž hotové drama vůbec – ať už jakkoli upravené – vhodné ke zhudebnění:

„Beethoven, velký skladatel instrumentální hudby, sice napsal jen jednu operu, o její účinnosti však už dnes nikdo nepochybuje. Mozart byl významný skladatel operní i instrumentální hudby. Zkoumáme-li hudbu *Dona Giovannniho*, *Kouzelné flétny*, *Symfonie g moll*, nebo u Beethovena *Fideliu*

Sopranistka Louise Dustmann (1831–1899),
představitelka Schumannovy *Jenovéfy* ve Vídni v roce 1874

a jeho symfonií, neshledáme stylový rozpor. U Mozarta a Beethovena zůstává hudba za všech okolností táž, pojem dramatické hudby, která by se lišila od hudby v obecném smyslu, u nich nemá oprávnění. Pojem dramatická hudba je vlastně nesmysl, neboť hudba může účinek dramatu jen modifikovat, může ho posílit nebo oslabit, a v tom je klíč k objasnění celé záhady. Aby hudebník účinek dramatu posílil, je nutné, aby básník nevykonal vše už za něj, ale aby pouze naznačoval; pak nastoupí hudebník a vykoná zbytek. Kde však je dílo básníkem zcela vypracované, co k tomu chce hudebník dodávat? Nemyslím si, že by Schumann neměl pro operu talent, jak mnozí tvrdí, nýbrž že nenašel textovou předlohu, která by mu umožnila vytvořit sevřené dramatické dílo.“

Vídeňská *Jenovéfa* v nastudování Johanna Herbecka byla obsazena prvotřídními silami souboru, *Jenovéfu* zpívala Louise Dustmann, Gola rodák ze severočeské Bíliny Gustav Walter, Margarethu ztělesnila Amalie Materna a Siegfrieda Emil Scaria, hrála se však pouze šestkrát. Závěr kritiky zněl překvapivě podobně jako soud po lipské premiéře, totiž že Schumannova *Jenovéfa* není opera pro běžné publikum, zvyklé na líbivost a operní efekty:

„Herbeck učinil uvedením tohoto díla velmi zajímavý pokus. Přítomno bylo publikum, které svého Schumanna miluje, to se dalo (navzdory malé opozici) poznat z bouřlivého potlesku. Toto publikum, které tleskalo, však není obyčejné operní publikum. Pokud se dílo na repertoáru udrží, pak by se tím dokázalo, že je ve Vídni publikum, jemuž se mohou předkládat nejnáročnější díla a to, že se tak dosud nedělo, už nebude možno na publikum svádět.“ (*Das Vaterland*, 10. ledna 1874)

Objevil se také názor, který stavěl Schumanna nad Wagnera, neboť ten přece jen podlehl opojnosti orchestru, zatímco Schumann precizně pracuje s detaily a jakýchkoli efektů se zcela vzdal, i když by například mohl „z odchodu rytířů do války udělat pompézní finále, aby po zavření opony mohl divák sousedovi vyprávět o nádherných kostýmech, o Siegfriedově rytířském držení a o krásných dekoracích, což sice k opeře patří, nikdy to však nesmí být to hlavní“. Tyto složky ponechal Schumann stranou a „proto se o něm říká, že nebyl dramatik“.

„Jeho snahou ale bylo logicky a umělecky členenou látku idealizovat hudbou. Problém, jak učinit operu zpívaným dramatem, řešil Wagner, ale Schumann jej vyřešil dříve, než se o to Wagner vůbec pokusil. Schumannovo dílo je tak ideální a prosté každé manýry, že už jen proto ho musíme

ocenit jako originální plod pravé a čisté umělecké duše." (*Deutsche Zeitung* 10. ledna 1874)

Největší autorita mezi vídeňskými kritiky, Eduard Hanslick, pak ve svých souborných statích *Moderní opera* o Schumannově *Jenovéfě* napsal:

„Z celého množství plánovaných operních námětů si vybral ten nejnepraktičtější. Odpovídalo to romantikovi v něm, neboť se v příběhu setkávají všechny čtyři prvky německé romantiky – postava z německého středověku, křesťanská zbožnost, mystický zázrak a obsahuje dokonce názvuky na lidovou píseň. Držel se spíše Hebbela než Tiecka, ačkoli by u Tiecka našel více hudebního živlu, například ve smutné písni o nešťastné lásce, 'V těsném sevření skal', kterou zpívají na začátku Golovi dva pastýři a předpovídají tak vlastně jeho osud; tato píseň ho pak po celou dobu a ve všech stádiích jeho vášně provází. Schumann se zřejmě obával banálnosti takzvané 'červené nití'. Vždy však záleží na tom, z jakého vlákna a kým je taková nit utkána.“

Tenorista Gustav Walter (1834–1910),
představitel Gola ve Vídni v roce 1874

Uvedení v Londýně a následně na našem území

Tepře roku 1879 byla *Jenovéfa* uvedena v Hamburku, 1882 v Drážďanech a roku 1893 se poprvé dostala za hranice německých zemí, když ji v angličtině uvedlo divadlo Drury Lane v Londýně jako odpolední představení v nastudování žáků Royal College of Music. Zde se k ní vyjádřil svým kritickým (a satirickým) perem George Bernard Shaw, mimo jiné velký znalec Wagnera. Jeho soud zároveň prozrazuje, jak byl vzdálen romantickému prostředí čar a kouzel:

Divadlo bylo k prasknutí narvané studenty, jejich rodiči, tetami a strýčky, neboť přece tak složitá a slavnostní hudba jako je Schumannova musí mládeži sloužit jako vynikající vzdělávací prostředek. Parket a lóže překypovaly kritiky a známými osobnostmi. Za ten nával byl spoluzodpovědný asi osmdesátičlenný orchestr, který představoval jistě nejskvělejší součást; vždyť mezi padesáti hráči smyčcových nástrojů bylo dobře pětaticet mladých dívek a většinou tak půvabných, že tentokrát orchestr poutal fyzicky víc než jeviště. Jejich hemžení a štěbetání, když zaujímaly místa a to, jak jen tak bezevšeho smyčci mávaly svým přátelům na pozdrav, zvedlo náladu dokonce i kritikům, kteří měli vztek, že to, co dělají jinak večer, musí už teď vykonat od půldruhé odpoledne.

S *Jenovéfou* se College výtečně strefila. Jako obchodní artikl nemá tato opera žádnou hodnotu a tak bychom ji nikdy neslyšeli, kdyby se jí neujala akademická instituce. Protože je to ale Schumann, určitě v ní musí být dobrá hudba, neboť Schumann měl aspoň nadání k tomu, čeho bychom si dnes u divadelních skladatelů velmi cenili, totiž cit pro harmonii a výrazové prostředky. *Jenovéfa* obsahuje místa, která jsou v tomto smyslu pravým Wagnerem – a to nepatřím k těm nepolepšitelným, kteří volají 'Wagner' hned jak slyší nepřipravenou durovou disonanci.

Pokud jde o další předpoklady hudebního dramatika, zůstává Schumann bohužel daleko za Beethovenem, zrovna tak jako Beethoven za Mozartem a za Wagnerem. Především se nedá jeho počin hodnotit vážně už proto, že si k němu zvolil text, který je prostě hloupý. Možná že si namlouval – pošetilost, která by mu byla podobná – že může nechat hrdinku své opery provádět totéž, co dovolil Beethoven provádět Leonore ve své opeře. Ale *Fidelio* je opera jen plytká a hrubá, nikoli hloupá. Pár nevinných trivialit nebrání tomu, aby působila věrohodně a lidsky, zatímco *Jenovéfa* se od okamžiku, kdy na scénu vstoupí čarodějka, stává nesmyslem a až do konce většinou na této úrovni setrvá. Hudba Margarethy je bez obsahu a napůl vážná, napůl komická, na vrcholu se orchestr vzepne k přišerné pasáži *piccolo*, která by vyvolala smích, kdyby nebyla od tak váženého skladatele.

Nové německé divadlo v Praze

Na místě, kde se zlosyn octne o samotě s omdlelou hrdinkou, se čarodějnice hned objeví a piccola vyrazí posměšný skřek, jako by papoušek chtěl dát najevo, že mu nic neujde. Instrumentace, jak víme, nebyla právě Schumannova silná stránka, a stačí si vzpomenout na Ortrudu v *Lohengrinovi*, aby nám bylo jasné, jak vzdáleny jsou Schumannovy nápady od myšlenek skutečného génia.

Nepovedený je i zlosyn Golo. Je to zlosyn sentimentální a vyžadoval by Mozartovu jemnost charakteristiky, aby se odlišil od ostatních sentimentálních postav – od Jenovéfy a Siegfrieda. Tuto vlastnost Schumann neměl a Siegfried nebo Jenovéfa by mohli klidně zpívat Golovy noty. Představme si, jak by to ale dopadlo, kdyby Giovanni zpíval part Leporella, Elvira Zerlinin, Wotan Logeho nebo Mime part Albericha!

Nejlepší místa jsou ta, kde stojí na scéně Jenovéfa, a kromě hudby čarodějky není hudba nikde surová a triviální. Odchod vojska v prvním jednání je působivá ukázka scénické hudby a ve druhém jednání jsou asi dvě epizody (například Jenovéfa ve své komnatě), které rozhodně nejsou nepodařené. Avšak jako celek je tato opera propadák a jakkoli jsem rád, že jsem ji slyšel, nedivím se světu, že se známosti s *Jenovéfou* vzdal, ačkoli – na druhé straně – na seznamu uváděných děl zůstala méně ceněná jména.“

Rok po Londýně následovala Paříž a 1896 Petrohrad, opera se však nikde dlouho neudržela. 27. srpna 1902 ji uvedlo Nové německé divadlo v Praze, v nastudování Leo Blecha:

„Robert Schumann byl přitahován romantickými rysy námětu, jeho náboženskou, mýtickou povahou. Postavy jeho libreta jsou však zbaveny komplikované a psychologické Hebbelovy charakteristiky a staly se tradičními divadelními postavami. Z Gola, obrazu mužské vášně a téměř geniální ničemnosti, se stal nudný zlosyn, z neposkvrněné trpitelky Jenovéfy, jejíž čistota má svět zbavit hříchů, bezbarvá chřadnoucí bytost, a hrdinství vévody Siegfrieda, které v dramatu tvoří jasný protiklad ke Golově intrikánské hře, vybledlo v nezajímavou a všední rytířskou figuru. Nedostatků libreta měly kritické následky, k nedramatickému ději napsal Schumann nedramatickou hudbu. Ovšem tím nádherněji se vyjevuje mistrovo umění ve všem, co má písňový charakter. Golova árie v prvním jednání (*Frieden, zieh' in meine Brust! / Mír, kéž pronikne do mé hrudi*), árie Siegfrieda ve třetím (*Bald blick' ich dich wieder mein Heimatschloss / Brzy tě spatřím zas, můj rodný zámek*) jsou skutečné hudební perly. Také duet (*Kdybych byla ptáčkem*) ve druhém jednání patří k nejkrásnějším a nejceněnějším v partituře.“

Podobně jako již všichni dosavadní posuzovatelé, vyzdvihuje i recenzent pražské premiéry sborový chorál, duet loučení Jenovéfy

a Siegfrieda přerušený válečným zpěvem jako „mistrovskou ukázka kontrapunktu“, nebo duet Gola a Margarethy. Zdařile byla zřejmě provedena scéna vizí v Margarethině světnici, zato vlastní finále opery by bylo podle recenzentova mínění třeba lépe vypracovat režiijně, aby zapůsobilo:

„Ve scénérii jako v prvním jednání se na scéně sejdou dva sbory. Jeden odchází, jeho zpěv je stále tišší a slabší, druhý, sbor kostelních zpěváků, na jeviště přichází a jeho zpěv sílí. Pravý dojem z tohoto umělecky pěkně vypracovaného protipohybu by mohla zprostředkovat jediné proměnlivá dekorace.“ (*Prager Tagblatt*, 28. srpna 1902)

A kritik končí: „Ač na mylné cestě, je pro nás dílo jednoho z oněch velkých pamětihodnější a zajímavější, než dílo celého houfu různých napodobitelů a těch, kteří se pohybují ve vyjetých kolejkách.“

Jenovéfu zpívala vídeňská rodačka Mathilde Claus-Fränkel, členka pražské německé scény v letech 1900–1903, Siegfrieda Erich Hunold, který zde působil v letech 1895–1907 (mimo jiné byl prvním pražským Jochanaanem ve Straussově *Salome*), Gola z Brna pocházející Wilhelm Elsner (předčasně zesnulý tenorista byl v Praze představitelem Siegfrieda, Tannhäusera, Cania a dalších) a Margarethu Lina Carmasini. Pražská *Jenovéfa* měla ovšem absurdní osud, v němž zřejmě roli sehrála špatná práce divadelní administrativy. *Jenovéfa* se hrála pouze dvakrát. 29. srpna 1902 můžeme v listu *Bohemia* číst: „Další představení významného díla jsou vyloučena, neboť hudební materiál, poskytnutý k dispozici vídeňskou Dvorní knihovnou, musí být 1. září vrácen.“

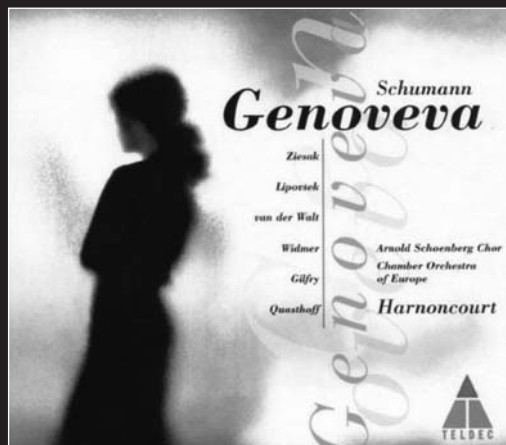
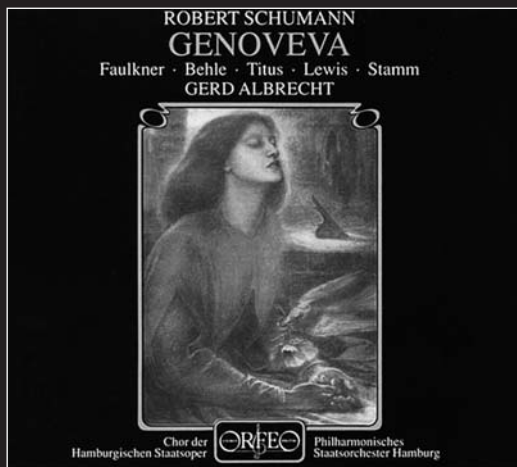
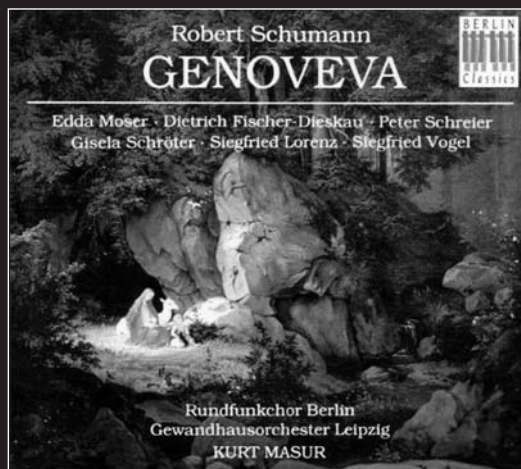
Novodobé uvedení *Jenovéfy* se uskutečnilo roku 1929 v Schumannově rodném Zwickau a toto město se k opeře vrátilo i později, naposled v roce 200. výročí skladatelova narození roku 2010, v inscenaci Theater Plauen-Zwickau a v režii Jochena Biganzoliho. Schumannova *Jenovéfa* zůstala dodnes na jevišti vzácnou návštěvnicí. Roku 2008 ji uvedlo Městské divadlo v Curychu v režii Martina Kušeje a hudebním nastudování Nicolauxe Harnoncourta, který se k zvláštnímu charakteru díla vyjádřil: „V této opeře nelze hledat dramatický děj, je to pohled do duše, Schumann si nepřál naturalismus, pro něj byla v opeře hlavní hudba.“

Schumannova *Jenovéfa* v Curychu (2008) – Shawn Mathey (Golo) a Juliane Banse (*Jenovéfa*)

Schumannova *Jenovéfa* v Plauen-Zwickau (2010)

NAHRÁVKY SCHUMANNOVY OPERY JENOVÉFA

/výběr/

AUDIO

• 1979 – dirigent Kurt Masur

Siegfried Lorenz (Hidulfus, biskup z Trieru), Dietrich Fischer-Dieskau (Siegfried, falckrabě brabantský), Edda Moser (Jenovéfa), Peter Schreier (Golo), Gisela Schröter (Margaretha), Siegfried Vogel (Drago, majordomus), Karl-Heinz Stryczek (Balthasar, Siegfriedův sluha), Wolfgang Hellmich (Caspar, lovec)
Rundfunk Chor Berlin, Gewandhausorchester Leipzig
Berlin Classics, B0000035OG [2CD]

• 1993 – dirigent Gerd Albrecht

Harald Stamm (Hidulfus, biskup z Trieru), Alan Titus (Siegfried, falckrabě brabantský), Julia Faulkner (Jenovéfa), Keith Lewis (Golo), Renate Behle (Margaretha), Carl Schultz (Drago, majordomus), Karl- Johann Tilli (Balthasar, Siegfriedův sluha), Harald Stamm (Caspar, lovec)
Chor der Hamburgischen Staatsoper, Philharmonisches Staatsorchester Hamburg
Orfeo, C289932H [2CD]

• 1996 – dirigent Nikolaus Harnoncourt /LIVE/

Rodney Gilfry (Hidulfus, biskup z Trieru), Oliver Widmer (Siegfried, falckrabě brabantský), Ruth Ziesak (Jenovéfa), Deon van der Walt (Golo), Marjana Lipovšek (Margaretha), Thomas Quasthoff (Drago, majordomus), Hiroyuki Ijichi (Balthasar, Siegfriedův sluha), Josef Krenmair (Caspar, lovec)
Arnold Schoenberg Choir, Chamber Orchestra of Europe
TELDEC, 2564691261 [2CD]

• **2011 – dirigent Marc Piollet /LIVE/**

Thomas de Vries (Hidulfus, biskup z Trieru), Morten Frank Larson (Siegfried, falckrabě brabantský), Anette Dasch (Jenovéfa), Michael König (Golo), Andrea Baker (Margaretha), Christoph Stephinger (Drago, majordomus), Alex Wagner (Balthasar, Siegfriedův sluha), Olaf Franz (Caspar, lovec)
Hessisches Staatsorchester & Chorus Wiesbaden
Acousence, ACO20506 [2CD]

VIDEO

• **2008 – dirigent Nikolaus Harnoncourt, režie Martin Kušej /LIVE/**

Ruben Drole (Hidulfus, biskup z Trieru), Martin Gantner (Siegfried, falckrabě brabantský), Juliane Banse (Jenovéfa), Shawn Mathey (Golo), Cornelia Kallisch (Margaretha), Alfred Muff (Drago, majordomus), Tomasz Slawinski (Balthasar, Siegfriedův sluha), Matthew Leigh (Caspar, lovec)
Orchestra and Chorus of the Zurich Opera House.
ArtHaus Musik 101328 [DVD]

Beelitz-Heilstätten

je součást města Beelitz v kraji Postupim-Mittelmark v Braniborsku (Německo).

Mezi roky 1898–1930 zde Zemská pojišťovna Berlín provozovala dělnické plicní sanatorium Beelitz-Heilstätten, jeden z největších nemocničních komplexů své doby. Nyní je to památkově chráněný soubor šedesáti budov na ploše cca. 200 hektarů.

První stavební fázi mezi roky 1898–1902 vedli architekti Heino Schmieden (1835–1913) a Julius Boethke (1864–1907). Ve druhé svatební fázi byl počet lůžek zvýšen ze 600 na dvojnásobek. Architektem této etapy byl Fritz Schulz, zodpovědný také za třetí stavební fázi mezi roky 1926–1930.

Tepelná elektrárna, patřící k sanatoriu, fungovala už roku 1903 na základě výroby tepla ve spojení s produkcí elektřiny a dnes je technickou památkou.

Za první i druhé světové války sloužily *Léčebny Beelitz-Heilstätten* jako larazet a sanatorium pro nemocné a raněné frontové vojáky. Mezi asi 17 500 rekonvalescenty, kteří byli mezi roky 1914–1918 v Beelitzu umístěni, se od 9. října do 4. prosince 1916 nacházel také svobodník Adolf Hitler.

Roku 1942 byla pod vedením architekta Egona Eiermanna zřízena na jih od ženského sanatoria pobočná nemocnice pro Postupim. Mezi roky 1945–1948 byla využívána jako civilní odborná klinika plicních chorob a tuberkulózy a dnes slouží jako ústav sociální péče a využívá ji Akademie pečovatelských povolání.

Po skončení druhé světové války obsadila těžce poškozené léčebny Rudá armáda. Léčebny sloužily do roku 1997 jako největší vojenská nemocnice sovětské armády mimo Sovětský svaz.

Některé budovy byly mezitím opraveny a přistavěny budovy nové. V důsledku insolvence vlastnické společnosti, k níž došlo roku 2001, zatím plány na využití ostatních budov uvízly, zastavena byla i oprava památkově chráněného základu areálu. Velká část pozoruhodných objektů mezitím chátrá a silně trpí vandalismem.

Směs neobvyklé architektury a jejího úpadku činí léčebny oblíbeným místem filmových produkcí. Kromě četných televizních a studentských filmů se zde natáčely části filmu Romana Polanského *Pianista*, *Nemocného domu* režiséra Wolfganga Beckera, *Operace Valkýra* s Tomem Cruisem a další filmy.

PROFILY INSCENÁTORŮ

CHARLES OLIVIERI-MUNROE

– hudební nastudování, dirigent

Narodil se v roce 1969. Vystudoval hru na klavír na Královské konzervatoři a Univerzitě v Torontu. Studoval také u Otakara Trhlika na brněnské JAMU a následně u Jiřího Bělohlávky. V roce 2000 zvítězil v Mezinárodní soutěži Pražského jara a získal rovněž Ceny Supraphonu, hlavního města Prahy a Českého rozhlasu. Od roku 1997 stojí v čele Severočeské filharmonie Teplice, pod jeho vedením se těleso rozrostlo a získalo vysoký kredit doma i v zahraničí. Je rovněž hlavním dirigentem německé Philharmonie Südwestfalen. Během své dosavadní kariéry spolupracoval se špičkovými orchestry pěti kontinentů (například Izraelská filharmonie, Česká filharmonie, Montrealský symfonický orchestr, Německý symfonický orchestr Berlín, Janáčkova filharmonie Ostrava a další). Působil jako hlavní dirigent festivalu Crested Butte v Coloradu, umělecký ředitel německého Interregionales Jugendsinfonieorchester, šéfdirigent Symfonického orchestru Slovenského rozhlasu, stálý dirigent Filharmonie Brno a dalších. Jako dirigent operních produkcí spolupracoval například s berlínskou Komickou operou či s benátským Teatro La Fenice. Působí jako pedagog na dirigentském oddělení pražské Akademie múzických umění.

JAKUB ŽIDEK

– dirigent

Pochází z Opavy. Vystudoval hru na varhany na Janáčkově konzervatoři v Ostravě u prof. Martiny Zelové. Poté navštěvoval Pedagogickou fakultu Ostravské univerzity, kde ve třídě profesora Lumíra Pivovarského vystudoval sbormistrovství. Vysokoškolské vzdělání ukončil magisterským studiem na brněnské JAMU, kde studoval dirigování orchestru u Rostislava Hališky. V sezóně 2007/2008 působil jako sbormistr operního sboru ve Slezském divadle Opava. Jako hostující dirigent spolupracoval například s Filharmonií Brno, Moravskou filharmonií Olomouc, Filharmonií Bohuslava Martinů ve Zlíně. Nejvýraznější je jeho spolupráce s Janáčkovou filharmonií Ostrava, kterou zahájil absolventským koncertem. Pravidelně vystupuje na festivalu Bezručova Opava, mezinárodní soutěži Beethovenův Hradec a v abonentním cyklu Janáčkovy filharmonie Jeunesses musicales. Stále také spolupracuje s opavským pěveckým sborem Domino. Jako hostující dirigent pravidelně spolupracuje s operním souborem Státního divadla Košice. V současnosti je hudebním ředitelem souboru operety/muzikálu a muzikálu v Národním divadle moravskoslezském a je rovněž hostujícím dirigentem souboru opery. Pro NDM připravil hudební nastudování pohádkového muzikálu *Mrazík* (2011) a muzikálu bratří Gershinův *Pardon My English* (2011), jako dirigent se podílel na světové premiéře nového nastudování muzikálu *Marguerite* (2010), uvedení operety *Mamzelle Nitouche* (2010), muzikálu *Noc na Karlštejně* (2011) a na nastudování oper Charlese Gounoda *Romeo a Julie* (2011) a Gaetana Donizettiho *Anna Bolena* (2013). S Janáčkovou filharmonií Ostrava nahrál původní skladby Borise Urbánka pro nový český film *7 dní*.

MARTIN GLASER

– režie

Narodil se v roce 1974 v Sokolově. Během gymnaziálních studií snil o dráze vědce, ale po dvou letech studia chemie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy zběhl na pražskou DAMU, kde vystudoval obor činoherní režie a dramaturgie. Absolvoval v roce 1997 inscenaci Alarcónovy *Podezřelé pravdy*. Ještě předtím ale se svými spolužáky založil generační Divadlo na prahu, ve kterém uvedl své první inscenace (Goldoni – *Zamilování*, Topol – *Hodina lásky* a vlastní hru *Unikání neboli cynismus*).

Už během studia na DAMU přijal angažmá v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích, kde působil od roku 1998 jako kmenový režisér. Od 1. ledna 2006 byl uměleckým šéfem činoherního souboru, který se snažil profilovat jako moderní činohru ansámblového typu s důrazem na souhru hereckých osobností a současnou dramaturgiu. Ve svých inscenacích se nejčastěji zabývá tématem hry, manipulace a moci (Havel – *Odcházení*, Shakespeare – *Macbeth*, *Něco za něco*, Hampton – *Nebezpečné vztahy*, Trier – *Kdo je tady ředitel*, Lausund – *Benefice*, Presňakovové – *Hrát obět*, Maupassant – *Miláček*, Mastro Simone – *Jako naprostý šílenci* nebo operní Verdiho *Otello*), víry a fanatismu (Schwab – *Prezidentky*, Slobodžianek – *Prorok Ilja*, Corneille – *Polyeuktos*) a rozpadem tradičních morálních hodnot (Zelenka – *Očištění*, Crimp – *Misanthrop*, LaBute – *Tlustý prase*). Často se vrací i k tématu outsiderství, osamělosti a vykořeněnosti (McDonagh – *Osiřelý západ*, Mrzák *inishmaanský*, Belbel – *Mobil*).

Vedral – *Kašpar Hauser*, Egresy – *Portugálie*, Čechov – *Tři sestry*). Má slabost pro brutální grotesky, thrillery a detektivky (Letts – *Zabiják Joe*, McDonagh – *Lebka z Connemary*, Christie – *Deset malých černoušků*, *Past na myši*, Highsmithová – *Cizinci ve vlaku*). Pravidelně hostuje v divadlech v Praze, Brně, Ostravě, Olomouci, Liberci, Pardubicích a v Plzni.

Za olomoucké nastudování *Arabské noci* Rolanda Schimmelpfenniga získal cenu Josefa Balvína, kterou uděluje Pražský divadelní festival německého jazyka nejlepší české inscenaci německy psané hry. Inscenace *Nebezpečné vztahy* byla oceněna jako nejpozoruhodnější umělecký počín přehlídky České divadlo v roce 2008. Zelenkovo *Očištění* bylo v cenách Nadace Alfréda Radoka vyhlášeno jako nejlepší uvedená nová česká hra. Inscenace *Tlustý prase* získala Cenu studentské poroty na pardubickém Grandfestivalu smíchu. Havlovo *Odcházení* bylo vybráno na prestižní plzeňský festival Divadlo, *Prezidentky* a *Mobil* byly uvedeny na hradeckém festivalu Divadlo evropských regionů. Od listopadu 2013 je ředitelem Národního divadla Brno.

MAREK CPIN

– scéna a kostýmy

Narodil se v roce 1979 v Nitře. Absolvoval JAMU, obor scénografie (2003). Realizoval přes sedmdesát výprav pro divadla v celé České republice. Pravidelně spolupracuje s režisérem Janem Mikuláškem – *Tři sestry*, *Zběsilost v srdci*, *Čtyři vraždy stačí, drahoušku*; *Evžen Oněgin*, *Divoká kachna*, 1984, *Na větrné hůrce* (Divadlo Petra Bezruče); *Past na myši*, *Krvavá svatba* (Národní divadlo Brno); *Elementární částice*, *Europeana*, *Korespondence V+W*, *Nenápadný půvab buržoazie*, *Zlatá šedesátá* (Divadlo Reduta); *Macbeth*, *Láska a peníze* (Divadlo v Dlouhé), *Šedá sedmdesátá* (Divadlo na Zábřadlích); *Let přes oceán*, *Archandělé nehrají biliár* (Divadlo Polárka); *Caligula*, *Herkules a Augiášův chlév* (Národní divadlo moravskoslezské).

Připravil výpravy k inscenacím *Hrdina západu*, *Smetení Antigony*, *Choroby mládí*, *Slečna Kristýna* (Studio Marta), *Obrazy z dějin národa českého* (Městské divadlo Zlín), *Dvojí nestálost* (Západočeské divadlo Cheb), *Lékařem proti své vůli* (Slovácké divadlo Uherské Hradiště), *Petrkov*, *Echt bloody!* (Divadlo 7a půl), *Boží duha*, *Tichá hrůza* (Klicperovo divadlo Hradec Králové). Spolupracovals režiséry M. Františkem, J. Macečkem, J. Šprinclem, O. Elbelem, M. Glaserem a dalšími. Byl třikrát nominovaný na cenu Alfréda Radoka za nejlepší scénografii a na Českého lva za nejlepší kostýmy.

MARTIN ŠPETLÍK

– světelný design

Narodil se v roce 1981. Vystudoval Gymnázium Jana Palacha v Turnově, kde byl přítomen zformování amatérského divadelního souboru, v němž od roku 1996 působil i jako osvětlovač. Po maturitě byl přijat na Fakultu architektury ČVUT v Praze. Univerzitního studia v druhém roce zanechal a po sérii obskurních zaměstnání se navrátil k divadlu. V roce 2003 pracoval jako osvětlovač v Dejvickém divadle, v roce 2004 nastoupil do Švandova divadla na Smíchově na pozici mistra scénického osvětlení. Během tohoto angažmá spolupracoval i s dalšími divadelními skupinami, například s Divadlem Continuo. V roce 2007 na vlastní žádost odešel ze Švandova divadla a od té doby pracuje jako light designer na volné noze. Spolupracoval mimo jiné s následujícími divadelními skupinami: Compagnie Decalages, Teatr Novogo Fronta, Krepsko, Spitfire Company, Silo Theatre, Debajehmujig Theatre Group. Specializuje se na fyzické či taneční divadlo a na site-specific, případně objektové a vizuální divadlo. Z pedagogických zkušeností lze zmínit několikaměsíční působení v kanadské indiánské rezervaci Wikwemikong, kde krom instalace scénického osvětlení pořádal workshopy light designu. Přednášky vedl mimo jiné i na Berlínském Die Etage.

JURIJ GALATENKO

– sbormistr

Vystudoval dirigování a sbormistrovství na Národní hudební akademii v Kyjevě. Pracoval mimo jiné jako učitel dirigování na konzervatoři, dirigent filharmonického orchestru města Rovno, spolupracoval jako dirigent s ruským souborem Mladá opera. V NDM tvoří od roku 1998, od roku 2000 je sbormistrem operního souboru, kde nastudoval více než čtyři desítky operních inscenací. S operním a baletním souborem NDM a Operním studiem NDM spolupracoval i jako dirigent (mj. *Dvořákstory*, *Aitna*, *Ngoa-É*, *Kolotoč*). Současně je také sbormistrem komorních pěveckých sdružení.

ORCHESTR OPERY NDM

První housle

Vladimír Liberda – 1. koncertní mistr, Petr Kupka – 2. koncertní mistr, Václav Hlosta, Jiří Ruta, Zdeněk Smolka, Lucie Staňková, Milan Zajíc, Maria Zezulková

Druhé housle

Petr Ptošek, Michaela Hrabovská, Hana Bašniarová, Hana Kuchyňová, Iva Mojžíšková, Ludmila Urbanová, Michaela Váňová

Violy

Boleslav Gaš, Tomáš Farlík, Miloslav Habusta, Zbigniew Jezowicz, Vítězslav Mojžíšek, Dušan Ondruška

Violoncella

Radmila Rašková – 1. koncertní mistr, Luděk Hrda – 2. koncertní mistr, Ilona Kučerová, Tomáš Socha, Martin Šram

Harfa

Soňa Bradáčová

Kontrabasy

Ivan Vričan, Vladimír Veselý, Lumír Kavík, Lukáš Krček

Flétny

Alice Bubancová, Petr Pícha, Ivana Babczynská

Hoboje

Jana Polášková, Tomáš Filip, Dana Bosáková, Jana Matějková

Klarinety

Dalibor Pukovec, Eduard Rakus, Jana Bednářová

Fagoty

Pavel Pražák, Petr Bubanec, Jakub Baran

Lesní rohy

Vít Jančálek, Pavel Chomoucký, Jan Garláthy, Michal Matys,
Petra Mikesková, Jana Chomoucká

Trubky

Michal Höpfler, Jakub Klimánek, František Adamík, Mojmír Blašík

Pozouny

Stanislav Strouhal, Martin Cupal, Lubomír Konečný, Jakub Smeja

Tuba

Miroslav Pecháček

Bicí nástroje

Petr Podraza, Pavel Švec, Jiří Šajtar

Robert Hřmura

SBOR OPERY NDM*

Soprán

Lucie Dvořáková, Elena Egorova, Marcela Gurbal'ová,
Veronika Holbová, Veronika Chlebková, Margita Jaššová,
Andrea Jurčíková, Pavla Morysová, Nikola Novotná, Iveta Pavlásková,
Kateřina Sluková, Kateřina Svetlíková, Bohdana Šindlerová,
Marta Tománková, Denisa Žídková

Alt

Andrea Dragounová, Bohumila Fišarová, Ida Gajdošová,
Gabriela Lojková, Tatiana Pituchová, Lenka Švorcová,
Ivana Tomášková, Dagmar Urbanová, Hana Veselá

Tenor

Tomáš Bátorla, Aleš Burda, Pavel Ďuríček, Zdeněk Ferk, Jiří Halama,
Martin Holík, Petr Krňávek, Ivo Kroček, Petr Němec, Tomáš Pícha,
Adolf Prymus, Jan Rychtář, Pavel Uskov

Bas

Jan Černochoch, Adam Grygar, Petr Jonszta, Pavel Kozel,
Jaroslav Marek, Vlastimil Nitschmann, Michal Onufer,
Tomasz Suchanek, Ivan Tyrlik, Petr Urbánek, Roman Vlkovič,
Waldemar Wiczorek, Siarhei Zubkevich

** Ve výčtu jmen jsou uvedeni rovněž externí umělci, kteří se na inscenaci opery Jenovéfa podílejí.*

Scénický návrh Marka Cpina (první jednání)

Robert Schumann (1810–1856)

LIBRETO

Jenováfa (Genoveva)

Opera o čtyřech jednáních, libreto Robert Schumann
a Robert Reinick (1805–1852) podle Ludwiga Tiecka (1773–1853)
a Friedricha Hebbela (1813–1863),
světová premiéra 25. června 1850 v Městském divadle v Lipsku

Osoby:

Hidulfus, biskup z Trieru	<i>baryton</i>
Siegfried, falckrabě brabantský	<i>baryton</i>
Jenováfa (Genoveva), jeho žena	<i>soprán</i>
Golo, příslušník Siegfriedovy družiny	<i>tenor</i>
Margaretha, chůva	<i>mezzosoprán</i>
Drago, majordomus	<i>bas</i>
Balthasar, Siegfriedův sluha	<i>bas</i>
Caspar, lovec	<i>baryton</i>

Lid, rytíři, vojáci, sloužící

Český překlad **Vlasta Reittererová**, 2014

ERSTER AKT

*Großer Schlosshof
in Siegfrieds Burg*

CHOR

Erhebet Herz und Hände
voll Andacht himmeln,
zu Ihm, dess' Macht ohn' Ende,
dem All' wir untertan!
Sein Reich es soll besteh'n
in aller Ewigkeit,
für ihn zum Tod zu geh'n,
sind allzeit wir bereit!
Was sollt' uns bringen Schaden,
will er nur mit uns sein,
Er ist der Quell der Gnaden,
das Heil bei ihm allein.

HIDULFUS

Zu einem gottgefäll'gen Kampfe
rüstet Ihr Euch!
Es gilt dem Erzfeind unsers Glaubens,
Abdorrhaman, der aus Spanien in
das Frankreich hereingebrochen!

CHOR

Verderben ihm!

HIDULFUS

Von seinen Gräueln empört,
erhebt sich der gewalt'ge Karl Martell,
und ruft die Tapfern dieses Landes auf,
den Frechen mit dem Schwert zu strafen.

CHOR

Heil Karl Martel!

PRVNÍ JEDNÁNÍ

*Velké nádvoří
na Siegfriedově hradě*

SBOR

Pozdvihněte srdce a ruce
zbožně k nebi,
k tomu, jehož moc je bez konce,
jehož jsme my všichni poddaní!
Jeho říše nechť trvá
ve vší věčnosti,
pro něj jíti na smrt
jsme kdykoli ochotni!
Co by nám mohlo způsobit újmu,
chce-li on při nás stát.
On je pramenem milosti,
jen u něj je spása.

HIDULFUS

Připravte se k bohumilému
boji!
Proti arcinepříteli naší víry,
Abdorrhamanovi, jenž vtrhl
do Francie ze Španěli!

SBOR

Ať zhyne!

HIDULFUS

Jeho ohavnými činy pobouřen,
povstává mocný Karel Martel,
a svolává statečné této země,
aby toho troufalce mečem ztrestali.

SBOR

Sláva Karlu Martelovi!

HIDULFUS

In seinem Namen fordr' auch ich
Euch auf,
bewaffne jeder sich, der Kraft
ein Schwert zu tragen in sich fühlt,
dem edlen Pfalzgraf Siegfried,
dem Karl des Krieges Führung
anvertraut,
zum heil'gen Zug sich anzuschließen,
zu schützen Christi Kreuz!

CHOR

Wir sind bereit!

HIDULFUS UND CHOR

So streite denn, du tapfre Schaar,
der Christenheit zu Ruhm und Ehr';
der Engel Heer fleuch' vor dir her,
der Herr sei mit dir immerdar!
Sein Reich es soll besteh'n
in aller Ewigkeit,
für ihn zum Tod zu geh'n
sind allzeit wir bereit!
Was sollt' uns bringen Schaden,
will er nur mit uns sein,
Er ist der Quell der Gnaden,
das Heil bei ihm allein.

GOLO

Könnst' ich mit ihnen! Weiht' auch mich
des heil'gen Mannes
Segensspruch!
Wer doch wie sie
in blut'ger Feldschlacht könnte werben
um Ruhm, den Tod der Ehre sterben!
Ein Anderes ist mir beschieden.
Ruh' – Still-sein! Wär' es auch der
Frieden!

HIDULFUS

Žádám vás také jeho jménem,
ať se každý,
kdo má sílu nést meč, ozbrojí.
A připojí se k vznešenému
falckraběti Siegfriedovi,
jemuž Karel svěřil
vedení války
ať se připojí ke svatému tažení
k ochraně Kristova kříže!

SBOR

Jsme připraveni!

HIDULFUS A SBOR

Nuž bojuj tedy, statečné vojsko,
ku slávě a cti křesťanství.
Andělů zástup nechť letí před tebou,
Pán buď stále při tobě!
Jeho říše nechť trvá
navěky,
pro něj jsme vždy ochotni
jíti na smrt!
Co by nám mělo způsobit újmu,
chce-li on při nás stát,
on je pramenem milosti,
on je naše spása.

GOLO

Kéž bych mohl jít s vámi!
Kéž by i mě posvětilo
slovo požehnání od svatého muže!
Kdo přece jako vy
v krvavé bitvě by mohl se ucházet
o slávu, smrtí ctnostně zemřít!
Cosí jiného je mi souzeno.
V pokoji – klidu být! Kéž by to
také byl mír!

Frieden, zieh' in meine Brust,
 sänftige das tiefe Leid,
 der Gefühle grimmen Streit,
 Frieden, zieh' in meine Brust!
 Trüb' will Alles mir erscheinen,
 wie die Sonn' auch golden scheint –
 könnt' ich klagen,
 könnt' ich weinen,
 Tränen, wie ich sonst geweint!
 Wie anders mein Sinnen
 in früheren Tagen!
 Da trieb's mich hinaus
 zu Kampf und Strauss!
 Kein Ross mir zu wild,
 keine Kluft mir zu breit,
 zu eng das Gefild,
 kein Ziel mir zu weit!
 Und kehrt' ich dann heim
 zu fröhlicher Rast,
 wie klang da beim Schalle
 der Zither mein Lied,
 vom Lobe des Sängers
 ertönte die Halle.
 Wie zollten sie alle
 dem fröhlichen Sang
 so minniglich Dank,
 und feuriger schwang
 beim gastlichen Mahl
 zum vollen Pokal
 empor sich der Sang!
 das war in früheren Tagen,
 und jetzt!
 Frieden, zieh' in meine Brust etc.
 Siegfried, Siegfried,
 du ein zweiter Vater mir, dem
 ich alles danke,
 was tust du mir!
 Zum Hüter deines Weibes hast
 du mich bestellt!

Mír ať pronikne do mé hrudi,
 ať upokojí hluboký žal,
 citů hněvivý spor,
 mír ať pronikne do mé hrudi!
 Chmurné se mi všechno jeví,
 i když slunce zlatě září –
 kéž bych mohl žalovat,
 kéž bych mohl plakat,
 těch slz, které jsem už prolil!
 Jak jiná byla má mysl
 v dřívějších dnech!
 To jsem se vrhal
 do boje a půtek!
 Žádný oř nebyl mi dost divoký,
 žádná propast dost široká,
 každá niva byla úzká,
 žádný cíl nebyl dost daleko!
 A když jsem se vrátil domů
 k radostnému odpočinku,
 jak zněla za zvuků
 citery má píseň,
 chválou pěvce
 rozezněl se sál.
 Jak vzdávali všichni hold
 radostnému zpěvu
 tak milostně – dík,
 a ohnivě vznášel se
 při slavnostní hostině
 k plnému poháru
 vzhůru zpěv!
 To bylo za dřívějších dnů,
 a teď!
 Mír ať pronikne do mé hrudi atd.
 Siegfriede, Siegfriede,
 ty, jenž jsi mi druhým otcem, jemuž
 za všechno vděčím,
 co mi to činíš!
 Ochráncem své ženy jsi
 mě ustanovil

Und ich, ein Mensch,
 soll diesen Himmel wahren!
 Ich seh' sie nahen,
 könnt' ich flüchten,
 verbergen mich,
 wohin kein Strahl der Sonne dringt!

SIEGFRIED
 So wenig Monden erst, dass ich
 Dich fand,
 und schon entreißt Dich mir ein streng
 Geschick.

GENOVEVA
 Ob auch getrennt, uns eint ein heilig
 Band,
 in fernste Ferne reicht
 der Liebe Blick.

SIEGFRIED
 Du bist ein deutsches Weib,
 so klage nicht
 sollt' ich ertragen unsers Glaubens
 Schmach?

GENOVEVA
 Wärest du kein Held,
 Du wärest Siegfried nicht
 und keine Klagen sendet' i
 ch Dir nach.

SIEGFRIED
 Der Trübsal Nacht folgt einst ein
 Freudentag.

GENOVEVA
 Wo Du auch weilst, Dir folgt
 die Liebe nach.

A já, člověk,
 mám toto nebe chránit!
 Vidím ji přicházet,
 kéž bych mohl utéci,
 schovat se někde,
 kam paprsek slunce nepronikne!

SIEGFRIED
 Tak málo je měsíců, co jsem
 tě našel,
 a už mi tě vyrve
 přísný osud.

JENOVÉFA
 I když odloučení, spojuje nás
 svatý svazek,
 do nejvzdálenější dálky dosáhne
 pohled lásky.

SIEGFRIED
 Jsi německá žena,
 tedy neběduj.
 Mám snad snášet hanobení naší
 víry?

JENOVÉFA
 Kdybys nebyl hrdina,
 nebyl bys Siegfried
 a žádné stesky bych za tebou
 neposlala.

SIEGFRIED
 Po zármutku noci následuje
 radosti den.

JENOVÉFA
 Kdekoli prodléváš, následuje tě
 moje láska.

SIEGFRIED

O herrlich Streiten, für die Christenheit,
des Krieges Banner glorreich zu
erheben!

GENOVEVA

Der Dich mir gab, er sehe mich
bereit,
auf sein Gebot mein Liebstes
hinzugeben.

SIEGFRIED

Du liebend Weib!

GENOVEVA

Geliebter Mann!

BEIDE

Beglückt' wem solch' ein Held
Weib gegeben!

SIEGFRIED

Dies gilt uns! –
Zu Euch noch
wen'ge Worte! Drago,
Treu hast du dich stets bewährt,
deiner Pflege sei vertraut
mein Gesinde, halt' es wohl!

DRAGO

Wie Ihr sagt, so wird's getan.

SIEGFRIED

Einer fehlt noch – Golo –
du der Nächste meinem Hause
stehst so fern?

GENOVEVA

Wie bleich er sieht.

SIEGFRIED

Vznešené jsou bitvy o křesťanství,
válečné zástavy budeme vítězně
zdvíhat!

JENOVÉFA

Ten, jenž mi tě dal, vidí mě
připravenu
na jeho příkaz odevzdat, co je mi
nejmilejší.

SIEGFRIED

Ty milující ženo!

JENOVÉFA

Milovaný muži!

OBA

Šťasten/šťastna, komu je takový
hrdina/taková žena dán/dána.

SIEGFRIED

To platí pro nás!
K vám ještě
několik slov! Drago,
vždy jsi se věrně zachoval,
tvé péči buď svěřena
má čeleď, starej se o ni!

DRAGO

Jak říkáte, tak stane se.

SIEGFRIED

Jeden ještě schází – Golo –
ty mému domu nejbližší
stojíš tak stranou?

JENOVÉFA

Jak je bledý.

DRAGO

Wie verstört.

GENOVEVA

Es schmerzt der Abschied
ihn vor allen.

SIEGFRIED

Möchtest gern wohl
mit mir in den Krieg?

GOLO

Ihr sagt's!

SIEGFRIED

Besser dienst Du hier mir. – Sieh,
nur dem Besten möcht'
ich meiner
Güter Bestes anvertrau'n –
der bist Du! –
Meines Weibes nimm Dich an,
wo sie Mannes Schutz
bedarf –
und Ihr, seht in Golo hier
Euern unumschränkten Herrn,
dienet ihm, als wär' ich's selbst!

GOLO

Einen Würd'gern wohl als mich
möcht' ich, dass Ihr fändet.

GENOVEVA

Gern
nehm' ich Euch zum Ritter an.

GOLO

Edle Gräfin, viel zu gut
denkt Ihr von mir.

DRAGO

Jak rozrušený.

JENOVÉFA

Trápí ho rozloučení
víc než ostatní.

SIEGFRIED

Chtěl bys jistě raději
se mnou do války?

GOLO

Jak říkáte.

SIEGFRIED

Lépe posloužíš mi tady. – Hleď,
jen tomu nejlepšímu chtěl bych
ze svých
statků to nejlepší svěřit –
a tím jsi ty!
Mé ženy se ujmí,
kde bude mužskou ochranu
potřebovat –
a vy, vizte tady v Golovi
svého mocného pána,
služte mu, jako bych to byl já sám!

GOLO

Někoho vhodnějšího, jistě než mě
chtěl bych, abyste našel.

JENOVÉFA

Ráda
vás přijmu jako rytíře.

GOLO

Šlechtná hraběnko, příliš dobře
o mně smýšlíte.

SIEGFRIED
Spart die Worte,
kostbar ist die Zeit; der Ruf
der Trompete sagt's.
Auf! führt mein Schlachtross vor!

CHOR
Auf, auf in das Feld!
Graf Siegfried der Held
er führet das Heer,
er führt es zur Ehr'.
Fein's Liebchen ein Kuss!
Geschieden sein muss!
Mit uns ist das Glück,
bald kehren wir zurück!
Karl Martel, Karl Martel, tapferer
Hammer,
Allem Heidenvolk zum Jammer!
Der Feind, der soll der Ambos sein,
da schlagen wir wacker drauf und drein!
Wie klingt der Hammer so stark und hell!
Karl Martel, Karl Martel!

GENOVEVA
Leb' wohl!

SIEGFRIED
Leb' wohl!

GENOVEVA
Auf Wiederseh'n!

SIEGFRIED
Auf Wiederseh'n!

GOLO
O wie sie küsst!
Herr, das Ross sieht bereit!

SIEGFRIED
Šetřte slova,
cenný je čas; volání
trubky to říká.
Vzhůru! Přiveďte bitevního koně!

SBOR
Vzhůru, vzhůru do pole!
Hrdina hrabě Siegfried
vede vojsko,
a povede je ke slávě.
Milence patří ještě pěkný polibek!
Rozloučit se musíme!
Šťěstí se nás drží,
brzy se vrátíme zpátky!
Karel Martel, Karel Martel, statečné
kladivo,
všem pohanům na žalost!
Nepřítel at je kovadlinou,
na tu pořádně udeříme!
Jak zní to kladivo silně a jasně!
Karel Martel, Karel Martel!

JENOVÉFA
Sbohem!

SIEGFRIED
Sbohem!

JENOVÉFA
Na shledanou!

SIEDFRIED
Na shledanou!

GOLO
Ach, jak ji líbá!
Pane, kůň je připraven!

GENOVEVA
O könnt' ich mit dir!

SIEGFRIED
Getrost und fasse dich!

GENOVEVA
Leb wohl!

GOLO
Der rauhe Kriegsmann!
Auf das Schwert
versteht er sich, auf Stoß und Hieb,
Auf Liebe nicht! Er hat ihr's angetan!
Stirbt sie, ich will nicht knirschen! doch,
sie seufzt!
Das holde Leben kehrt zurück,
und auf die Lippen tritt das erste Rot!
O Lippen, süße Lippen! Wer euch küsst,
der stiehlt sich hier die ew'ge Seligkeit,
denn nie verglüht ein
solcher Kuss!
Ich könnt' es tun, ich bin allein –
die heil'gen Augen steh'n
noch nicht wie Cherubim
abwehrend vor dem Paradies –
ich will, ich muss sie küssen!

GENOVEVA
Mein Siegfried!
Wer bist Du?

GOLO
Euer treuster Knecht!

GENOVEVA
Erlaubt, dass ich mich stütze!
Mir schwindelt!

JENOVÉFA
Ach, kéž bych mohla jet s tebou!

SIEGFRIED
Utěš se a vzchop se!

JENOVÉFA
Sbohem!

GOLO
Ten drsný válečník!
S mečem
si rozumí, s úderem a sečí,
s láskou však ne! Co jí to přivodil!
Zemře-li, já lkát nebudu! Však,
ona vzdychá!
Spanilý život se vrací zpět
a na rtech se objevuje první červeň!
Ó rty, sladké rty! Kdo vás líbá,
ten krade z nich věčnou blaženost,
neboť nikdy nedohoří
takový polibek!
Mohl bych to udělat, jsem sám –
svaté oči nejsou
ještě jako cherubíni
odvráceny před rájem –
chci, musím ji políbit!

JENOVÉFA
Můj Siegfriede!
Kdo jsi?

GOLO
Váš nejvěrnější sluha.

JENOVÉFA
Dovol, ať se opřu!
Mám závrať!

MARGARETHA

Sieh da – welch' feiner Rittersmann!
Man sieht ihn nur mit Freuden an!
Der Federhut, der Degen steht ihm gut,
auch hat er Mut!
Und wie zum Kuss er sich herunterbog,
welch' Flammenglut die Wang' ihm
überzog!
Die Frau allein, der Graf beim Heer –
da fällt's dem hübschen Burschen ja
nicht schwer!
Ich hab' kein' Rast, ich hab' keine Ruh,
ein wenig Groll kömmt auch dazu!
Dass aus dem Haus du mich gehetzt,
Herr Graf, das vergelt' ich dir jetzt!
Still, er kömmt!

GOLO

Was hast du getan
in frevelndem Wahn –
du hast geküsst
deines Herren Weib,
du hieltst umschlungen
den edlen Leib,
du hast gebrochen
dein Ritterwort –
Elender, fort
soweit dich deine Füße tragen!

MARGARETHA

Golo!

GOLO

Hinweg!

MARGARETHA

Mein Sohn wohin?
Kein Wort für Deine Amme,
die so lang dich nicht geseh'n?

MARGARETHA

Hledme – jaký šlechetný rytíř!
Je na něj radost pohledět!
Klobouk s perem, kord mu sluší,
a také má odvahu!
A když se k polibku sklonil,
jaký plamen mu přelétl
po tváři!
Paní je sama, hrabě je u vojska –
to to nemá pěkný chlapec jistě
těžké!
A já nemám klid, nemám pokoje,
a trochu té zášti k tomu přidám!
Že jsi mě z domu vyhnal,
pane hrabě, to ti teď oplatím!
Tiše, on přichází!

GOLO

Cos to udělal
v bezbožném poblouznění –
tys políbil
ženu svého pána,
tys držel v objetí
její ušlechtilé tělo,
tys porušil
své slovo rytíře –
ubožáku, pryč
dokud tě jen nohy ponesou!

MARGARETHA

Golo!

GOLO

Pryč!

MARGARETHA

Můj synu, kam?
Nemáš ani slůvka pro svou chůvu,
která tě tak dlouho neviděla?

GOLO

Du Margaretha hier?

MARGARETHA

Unfreundlich stießest einstens Du mich
fort, ich blieb Dir gut.

GOLO

Ich aber hasse Dich, seit bösem
Wandel
und schwarzen Künsten Du dich
ergeben,
die ich verabscheu' –
dies ist der Tugend Haus!

MARGARETHA

Der Tugend Haus?
Ach – hofft' ich doch nach langem
Wandern hier
zum Ausruh'n eine Streu zu finden
– doch,
was ich erblickt in diesem Haus der
Tugend –
fürwahr, ein schönes Weib des
Küssens wert.

GOLO

Du hast gesehen?! Stirb!

MARGARETHA

Stoß' zu – 's ist ja die Amme nur,
die Mutter nicht, die Du durchbohrst –
geh' Golo – du bist krank.

GOLO

Ja – krank zum Sterben.

GOLO

Margaretho, ty zde?

MARGARETHA

Nelaskavě jsi mě kdysi zapudil,
já tě mám přesto ráda.

GOLO

Zato já tě nenávidím, co zlé
proměně
a černým uměním
ses oddala,
které si ošklivím –
toto je dům ctnosti!

MARGARETHA

Dům ctností?
Ach – doufala jsem po dlouhém
putování,
že tu najdu odpočinek
– však,
co vidím v tomto domě
ctnosti –
věru, krásnou ženu, hodnou
políbení.

GOLO

Tys to viděla?! Zemři!

MARGARETHA

Jen udeř – je to přece jen chůva,
ne matka, kterou probodneš –
jdi, Golo – tys nemocný.

GOLO

Ano – nemocný na smrt.

MARGARETHA

Vertrau' Dich mir –
ich weiß den Arzt.

GOLO

Weib, Hexe, fort! Du,
dieses Haus,
die ganze Welt ist mir verhasst,
kaum, dass ich trage noch
des Lebens Jammerlast,
ich will dahin geh'n, wo kein Aug'
mich wieder finden soll.

MARGARETHA

Du lässt die arme Frau allein –
sie wird ohn' Dich gar traurig sein,
am Leben müsste sie verzagen,
sie will dir wohl, wie die Leute sagen.

GOLO

Was sprichst du da? wer tat dir's kund?

MARGARETHA

Nun, drück' mir nur den Arm nicht wund
dergleichen fällt nicht schwer zu sehn.

GOLO

Du lügst, du kennst sie nicht, die Reine.

MARGARETHA

Und sieh, wie schön sich alles trifft!
Der Graf im Krieg, du heimgeblieben –
vielleicht, dass er im Kampfe fällt,
er dich zum Erben gar bestellt!
Oft fügt sich's seltsam in der Welt –
kommt Berg und Tal doch wohl
zusammen,
um wie viel leichter zween Flammen.
Glück auf denn, Glück auf!

MARGARETHA

Svěř se mi –
já znám lékaře.

GOLO

Ženo, čarodějko, jdi pryč!
Tebe, tento dům,
celý svět nenávidím,
jen tak tak, že ještě snesu
života žalostné břímě,
chci jít tam, kde mne
nikdy nikdo nenajde.

MARGARETHA

Necháš tu ubohou ženu samotnou –
bez tebe teprve bude smutná,
ze života by musela zmalomyslnět,
chce tvoje dobro, lidé to říkají.

GOLO

Co to říkáš? Kdo ti to pověděl?

MARGARETHA

Nu, jen mi tu paži tak netiskni,
něco takového není těžké vidět.

GOLO

Ty lžeš, neznáš ji, tu čistou.

MARGARETHA

A hledme, jak se všechno pěkně sešlo!
Hrabě ve válce, tys zůstal doma –
možná, že v boji padne,
a tebe dokonce ustanovil dědicem!
Často se na světě dějí divné věci –
hora se třeba setká
s údolím,
a ještě mnohem snáze dva plameny.
tedy vzhůru ke štěstí, vzhůru ke štěstí!

GOLO

Brichst auf du schon?

MARGARETHA

Muss fort – nach Strassburg.

GOLO

Sag' an, was tätest du an meiner
Stelle?

MARGARETHA

Es dringt ihm in's Herz –
wär' ein junger Herr ich
mit Augen wie ihr, ich hielt'
an meiner Hoffnung fest und wär'
ich in die Königin verliebt.

GOLO

O dürft' ich hoffen, Margaretha,
ich wollt' es königlich Dir lohnen!
bleib hier im Schloss, sieh mit eignen
Augen!

MARGARETHA

Mehr braucht's nicht
als ich bereits geseh'n!

GOLO

Nur wen'ge Tage
lass dir's gefallen!

MARGARETHA

Wollt durchaus Ihr!

GOLO

Du bleibst?

MARGARETHA

Vielleicht.

GOLO

Už odcházíš?

MARGARETHA

Musím pryč, do Štrasburku

GOLO

Pověz, co bys udělala ty na mém
místě?

MARGARETHA

Zasáhlo mu to srdce –
kdybych byla mladý pán
s očima jako vy, držela bych
se pevně své naděje a byla
do královny zamilovaná.

GOLO

Ó kéž bych směl doufat, Margaretho,
královsky bych se ti odměnil!
Zůstaň tu v zámku, dívej se
vlastními očima!

MARGARETHA

Nepotřebuji víc,
než už jsem viděla!

GOLO

Jen na několik dní
udělej tu laskavost!

MARGARETHA

Když tolik chcete!

GOLO

Zůstaneš?

MARGARETHA

Možná.

GOLO
Und willst
mir beisteh'n?

MARGARETHA
Wie ich's kann.

GOLO
Gib mir
die Hand d'rauf!

MARGARETHA
Hier!

GOLO
Und schwörst
mir beizusteh'n?

MARGARETHA
Ich schwör's!

GOLO
Mit neuem Leben
erfüllst Du mich wieder,
gehst Du voran,
glücklich der Plan.
Mein muss sie werden.
Und stiegen Engel
nieder zur Erden
und schützten sie,
mein muss sie werden –
jetzt oder nie!

MARGARETHA
Was ich gewollt,
mir ist's geglückt –
ich hab' ihn umgarnt,
ich halt' ihn umstrickt.

GOLO
A chceš
mi pomoci?

MARGARETHA
Když to svedu.

GOLO
Dej mi
na to ruku!

MARGARETHA
Zde!

GOLO
A přísaháš,
že mi pomůžeš?

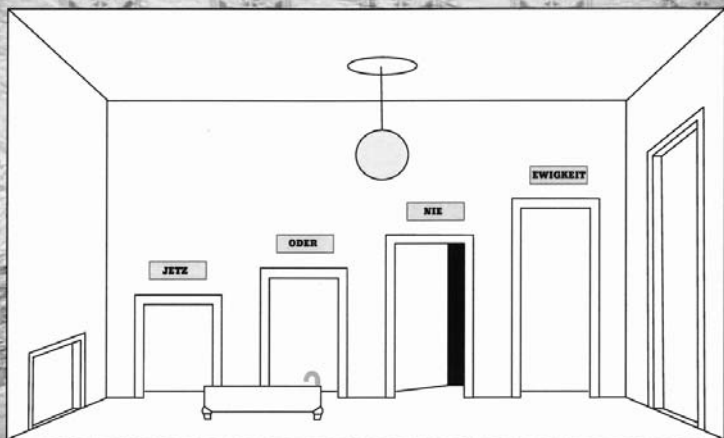
MARGARETHA
Přisáhám!

GOLO
Novým životem
naplňuješ mě zas,
půjdeš-li v čele,
zdaří se můj plán.
Mou musí se stát.
kdyby sestoupili andělé
dolů na zem
a chránili ji,
mou musí se stát –
teď nebo nikdy!

MARGARETHA
Co jsem chtěla,
se mi zdařilo –
očarovala jsem ho,
zapletla jsem ho do sítí.

Dein soll sie werden,
dein muss sie werden,
jetzt oder nie!

Tvou má se stát,
tvou musí se stát,
teď nebo nikdy!

Scénický návrh Marka Cpina (druhé jednání)

ZWEITER AKT

Halle

GENOVEVA

O weh des Scheidens,
das er tat,
mit ihm schied Freud' und Glück!
Herr'nloses Haus, Haus ohne Rat!
O käm' er bald zurück!
Mit ihm die Lust, mit ihm der Mut
wo er nicht ist, da wankt es,
doch wo er herrscht, da steht es gut,
mein Siegfried, kehre wieder,
mit Dir schied all' mein Glück dahin!
Getrost, getrost, mein Herze.

GESANG DER KNECHTE

Füllet die Becher bis zum Rande,
stoßet an und trinket aus!
Zieht der Herr in fremde Lande,
ist der Knappe Herr im Haus!
Stoßt an und trinket aus!
Ei – wer sitzt dort in der Ecke.
Alter Drago, was ist das!
Kommt hervor aus dem Verstecke –
unsrer Herrin dieses Glas!
Die Herrin lebe hoch!

GENOVEVA

Welch rohes Singen! Klingt es doch,
als ob sie spotteten!
Die Knechte sind's, Margaretha unter
ihnen,
dies Schreckbild meinem Auge!
Und dort der gute Drago,
er will nicht würfeln mit und singen!
Wie wild sie lärmten! Siegfried,
Siegfried,

DRUHÉ JEDNÁNÍ

Sín

JENOVÉFA

Ó běda tomu rozloučení,
které způsobil,
s ním odešla radost a štěstí!
Dům bez pána, dům bez rádce!
Ó kéž by se brzy vrátil!
S ním je potěšení, s ním statečnost,
kde není on, tam je nejistota,
Však kde vládne, tam je dobře,
můj Siegfriede, vrať se zas,
s tebou zmizelo všechno mé štěstí!
Utiš se, utiš se, mé srdce.

PÍSEŇ SLOUŽÍCÍCH

Naplňte poháry až po okraj,
připijte si a vypijte až do dna!
Odtáhne-li pán do cizí země,
je služebník pánem v jeho domě!
Připijte si a vypijte až do dna!
Aj – kdo to sedí tamhle v koutě.
Starý Drago, co to má znamenat!
Vylez ze svého úkrytu –
vypij tuto sklenici na zdraví naší paní!
Ať žije naše paní!

JENOVÉFA

Jaký obhroublý zpěv! Zní to přece,
jako by se posmívali!
Jsou to sloužící, Margaretha je
mezi nimi,
ten přízrak před mýma očima!
A tam dobrý Drago,
Nechce s nimi hrát v kostky a zpívat!
Jak divoce halasí! Siegfriede,
Siegfriede,

kehr' bald zurück, brich ihren
Übermut,
sie stürzen Haus und Hof dir um!
Wer kommt!
Ihr seid es, Golo?

GOLO
Verzeiht, dass zu so später Stunde
noch.

GENOVEVA
Stets seid willkommen Ihr, und wisst –
ich fürchtete mich eben.

GOLO
Ihr hörtet wohl.

GENOVEVA
Sie singen laut genug
und ganz allein bin ich.

GOLO
Sie ganz allein! welch' seltnes Glück?

GENOVEVA
Die Dienerin entließ nach Trier ich,
dort ihren kranken Vater zu verpflegen –
da wandelte etwas wie Furcht mich an,
dazu das wilde Singen – aber sagt,
was hat es zu bedeuten?

GOLO
So hört, was mich so spät noch zu Euch
führt:
ein großer Sieg (so spricht man)
sei über Abdorghanan
jüngst erkämpft.

vrať se brzy zpátky, zastav jejich
bujarost,
obráti ti dům i dvůr vzhůru nohama!
Někdo přichází!
Jste to vy, Golo?

GOLO
Odpustfte, že ještě v tak pozdní
hodinu.

JENOVÉFA
Jste vždycky vítán, a vězte –
bála jsem se.

GOLO
Jistě jste slyšela.

JENOVÉFA
Zpívají nahlas
a já jsem docela sama.

GOLO
Docela sama! Jak zřídka štěstí?

JENOVÉFA
Služku jsem pustila do Trevíru,
aby se postarala o nemocného otce –
tu zmocnilo se mě cosi jako strach,
k tomu ten divý zpěv – ale řekněte,
co to má znamenat?

GOLO
Poslyšte, co mě tak pozdě k vám
ještě vede:
velké vítězství (říká se)
bylo nedávno nad Abdorghananem
vybojováno.

GENOVEVA
Ein Sieg, ein Sieg! O Freude!
Doch wie, Siegfried ließ ohne Kunde
mich?

GOLO
Gerüchte eilen schneller ja als
Menschen –
auch spricht man von der bald'gen
Rückkehr des Heeres.

GENOVEVA
Siegfried's auch?
O wär' es wahr!

GOLO
Dies alles hat die Burschen aufgeregt –
von Neuem toben sie, ich geh'
zum Schweigen sie zu bringen.

GENOVEVA
Lasst, lasst – die Freude reizt zum
Singen,
auch mich – Ihr singt so artig, lasst
mit einer sanften Weise uns
den wilden Lärm betäuben –
kommt, dort ist die Zither.

GOLO
Es sind Monden her, dass ich schon
nicht mehr sang.

GENOVEVA
So wirts nur um so frischer klingen –
ohn' Widerspruch! – das Lied,
das aus dem Elsass uns der Sänger
lehrte –

JENOVÉFA
Vítězství, vítězství! Jaká radost!
Však jak to, že mi Siegfried
nepodal zprávu?

GOLO
Pověsti jsou rychlejší než
lidé –
také se mluví o brzkém návratu
vojska.

JENOVÉFA
A Siegfrieda také? Ó kéž by to
byla pravda!

GOLO
To všechno ty chlapce rozrušilo –
už zase řádí, jdu
je zklidnit.

JENOVÉFA
Jen je nechte, nechte je – radost
nutí
ke zpěvu i mě – vy zpíváte tak hezky,
ať naše něžná melodie
ten divoký hluk přehluší –
pojďte, tady je citera.

GOLO
Už je to mnoho měsíců, co jsem
nezpíval.

JENOVÉFA
Tím svěžeji to bude znít –
neodmlouvejte – tu píseň,
kterou nás naučil zpěvák
z Elsasska –

GOLO

Ihr könntet Steine singen machen
schöne Frau!
durch Euer Bitten,

GENOVEVA

Das Schmeicheln, Golo, scheint Euch
eigen,
singt denn, lasst Euer Herz erweichen!

GOLO

O anmutvollste Zauberin!

GOLO, GENOVEVA

Wenn ich ein Vöglein wär',
und auch zwei Flüglein hätt',
flög' ich zu dir!
Weil's aber nicht kann sein,
bleib ich allhier!
Bin ich gleich weit von dir,
bin ich doch im Schlaf bei dir,
und red' mit dir!
Wenn ich erwachen tu',
bin ich allein!
Es vergeht kein' Stund' in der Nacht,
da mein Herze nicht erwacht
und an dich gedenkt,
dass du mir viel tausendmal
dein Herz geschenkt!
Nicht länger halt' ich mich,
die Glut verzehrt mich!
Zu ihren Füßen, zu ihren Füßen,
dass sie's erfahre –
Alles, Alles!

GENOVEVA

Was ist Euch?

GOLO

Vy byste dokázala svými prosbami
přimět ke zpěvu i kámen,
krásná paní!

JENOVÉFA

Lichotky, Golo, jsou vám zřejmě
vlastní,
zpívejte tedy, obměkčete své srdce!

GOLO

Ach nejpůvabnější kouzelnice!

GOLO, JENOVÉFA

Kdybych byl (a) ptáčkem
a dvě křídla měl (a),
letěl (a) bych k tobě!
Protože to však nejde,
zůstanu tady!
I když jsem daleko od tebe,
jsem přece ve spánku s tebou
a mluvím s tebou!
Když se probudím,
jsem sám (sama)!
Nemine hodina v noci,
kdy se mé srdce nevzbudí
a nemyslí na tebe,
že jsi mi tisíckrát
své srdce daroval (a)!
Děle už to nevydržím,
ten žár mě spaluje!
k jejím nohám, k jejím nohám,
aby se to dozvěděla –
všechno, všechno!

JENOVÉFA

Co je vám?

GOLO

Genoveva, verzeiht mir!

GENOVEVA

Erst stehet auf,
es ziemt Euch nicht zu knie'n!

GOLO

Nicht eher als Ihr mir verzieh'n –
ich täuscht' Euch.

GENOVEVA

Wohlan – verzeiht Euch Gott,
verzeih' auch ich Euch.

GOLO

Ich raubt' Euch – ahnet Ihr?
Damals als Siegfried Abschied nahm.

GENOVEVA

Golo, ich sah Euch
niemals so –
Ihr seid wohl krank?

GOLO

Du schlugst die Wunde, still' nun auch
das Blut, das strömende, des Herzens!

GENOVEVA

Ein böser Dämon gab dies Wort
Euch ein,
besinnet Euch, mit wem Ihr sprecht!

GOLO

O Zauberin, Du hast das Leben mir
durch Kunst entführt.

GOLO

Jenovéfo, odpustte mi!

JENOVÉFA

Nejdřív vstaňte,
nehodí se, abyste klečel!

GOLO

Ne dřív, než mi odpustíte –
klamal jsem vás.

JENOVÉFA

Nuže – odpustí-li vám Bůh,
odpustím vám i já.

GOLO

Ukradl jsem vám polibek – tušíte?
Tehdy, když se Siegfried loučil.

JENOVÉFA

Golo, nikdy jsem vás takhle
neviděla –
jste jistě nemocný?

GOLO

Ty jsi způsobila ránu, utiš teď také
krev, tu řinoucí se, srdce!

JENOVÉFA

Zlý démon vám vnukl
to slovo,
uvědomte si, s kým mluvíte!

GOLO

Ó čarodějko, ty jsi mi život
uměním [kouzly] svedla.

GENOVEVA	JENOVÉFA	GOLO	GOLO
Was sprecht Ihr da? –	O čem to mluvíte?	In meine Arme, Weib!	Do mého náručí, ženo!
Erwacht, denn Ihr	Probudte se, vždyť vy mě		
verkennet mich!	nepoznáváte!	GENOVEVA	JENOVÉFA
Ich bin es, Genoveva,	Já jsem to, Jenovéfa,	Zurück!	Zpátky!
die jetzt spricht,	která teď mluví,		
Gemahlin Eures Herrn, des Grafen	choť vašeho pána, hraběte	GOLO	GOLO
Siegfried!	Siegfrieda!	An meine Brust!	Na mou hrud!
GOLO	GOLO	GENOVEVA	JENOVÉFA
Hör' denn, Du meines Herrn Gemahlin –	Slyš tedy, mého pána choti –	Zurück, ehrloser Bastard!	Zpátky, bezectný bastarde!
dass ich es reden,	abych mohl promluvit,		
aussagen könnte,	vyslovit to mohl,	GOLO	GOLO
Worte finden, Töne.	mohl nalézt slova, tóny.	Das Wort, das traf,	To slovo, které ranilo,
		das Wort, das schlug,	to slovo, které udeřilo,
GENOVEVA	JENOVÉFA	Fluch Dir!	buď prokletá!
Es fällt ihn Wahnsinn an – wer steht	Zmocňuje se ho šílenství – kdo	Kein Schlaf soll über diese Augen	Spánek ať k těmto očím
mir bei!	mi pomůže!	kommen,	nepřichází,
Wo flieh' ich hin! Drago! Angelo!	Kam uteču? Drago! Angelo!	kein' Speis' und Trank	potrava ani nápoj
hört Niemand mich?	nikdo mě neslyší?	über diese Lippen,	přes tyto rty [ať nepřejde],
		bevor Du vernichtet!	dokud nezhyneš!
GOLO	GOLO	DRAGO	DRAGO
Du liebst mich, holde Braut,	Ty mě miluješ, spanilá nevěsto,	Dem Himmel Dank, dass ich Euch finde,	Nebesům dík, že vás nacházím,
da ist der Tag begonnen,	tady začal ten den,	Im ganzen Schlosse sucht ich Euch!	v celém zámku vás hledám!
da regt und rührt's sich laut,	tady se pohnul a ozval se nahlas,		
da brechen aus den Knospen alle	tady pučí z poupat všechny	GOLO	GOLO
Wonnen.	slasti.	Drago, einandermal! lass jetzt mich nur!	Drago, někdy jindy, teď mě nech!
GENOVEVA	JENOVÉFA	DRAGO	DRAGO
O Siegfried, mein Gemahl,	Ó Siegfriede, můj choti,	Ihr müsst mit mir – die Buben unten	Musíte se mnou – chlapci dole
wann kehrst du wieder!	kdy se zas vrátíš!	Verweigern mir Gehorsam.	mi odpírají poslušnost.
GOLO	GOLO	GOLO	GOLO
Nenn' ihn nicht –	Nejmenuj ho –	Zwing' sie dazu, was kümmert's mich!	Tak je donuť, co je mi do toho!
sein Nam' ist Tod!	jeho jméno je smrt!		
Mein bist Du, mein.	Moje jsi, má.	DRAGO	DRAGO
		Das trüg' ich auch! Doch hört –	To bych také udělal! Avšak poslyšte –
GENOVEVA	JENOVÉFA	sie lästern.	oni se posmívají.
Allmächtiger Gott!	Všemocný Bože!		

GOLO
Mich vielleicht?
Lass sie – was kümmert's Dich?

DRAGO
Nicht Euch –
nein, denkt – sie wagen's
unsre Gräfin selber
zu beschimpfen.

GOLO
Was denn sprachen sie?

DRAGO
Kaum mag ich's nacherzählen,
das Schändlichste.

GOLO
Sprich nur.

DRAGO
Sie sagen: mit dem jungen
Kaplan, den jüngst Hidulfus
hieher gesandt,
stünd' sie vertrauter,
als es Graf Siegfried
wissen dürfte –
denkt, die Schurken!

GOLO
Drago,
Die Schurken – sprachen wahr!

DRAGO
Herr Golo!

GOLO
Ich weiß noch mehr.

GOLO
Mně snad?
Nech je – co se o to staráš?

DRAGO
Ne vám –
ne, pomyslete – oni se odvažují
naši hraběnku samotnou
urážet.

GOLO
Co tedy říkali?

GOLO
Sotva to mohu opakovat,
to nejhanebnější.

GOLO
Jen mluv.

DRAGO
Říkají: k mladému kaplanovi,
kterého sem nedávno poslal
Hidulfus,
chová se důvěrněji,
než by se hrabě Siegfried směl
dozvědět –
pomyšlete, ti darebáci!

GOLO
Drago,
ti darebáci – mluvili pravdu!

DRAGO
Pane Golo!

GOLO
Vím ještě víc.

DRAGO
Ich kann's nicht glauben –
die edle Gräfin.

GOLO
Diese Nacht noch
hat sie ihn herbeschieden –

DRAGO
– mit ihm zu beten
vielleicht –

GOLO
– ja, ja, zu beten, dass
Graf Siegfried
nie wiederkehren möge.

DRAGO
Nie, nie glaub' ich das!

GOLO
Hast Augen du?

DRAGO
Wie meint Ihr das?

GOLO
Du kannst ja selbst Dich überzeugen.

DRAGO
Ich riss' mein Aug' aus,
müsst' es die Schandtät seh'n.

GOLO
Wohlan – die Prob' ist leicht –
hier in der Nische
kann ungesehn dem Liebespaar
man lauschen –
ich schlüpf' hinein.

DRAGO
Nemohu věřit –
ušlechtilá hraběnka.

GOLO
Tuto noc ještě
ho sem přivolala –

DRAGO
– aby se s ním pomodlila
snad –

GOLO
– ano, ano, pomodlila, aby se
hrabě Siegfried
už nikdy nevrátil.

DRAGO
Nikdy, nikdy neuvěřím!

GOLO
Máš snad oči?

DRAGO
Jak to myslíte?

GOLO
Můžeš se sám přesvědčit.

DRAGO
Vyškrábal bych si oči,
kdybych musel ten hanebný čin vidět.

GOLO
Nuže – zkouška je snadná –
tady ve výklenku
lze neviděn milence
pozorovat –
schovám se tam.

DRAGO
Um ihrer Unschuld willen
möcht' selber ich's – doch nein.

GOLO
So glaub', wenn Du nicht sehn willst.

DRAGO
Lasst mich – und passt Ihr draußen
an der Tür!
Doch wenn ich Euch nun morgen früh
Beschwören kann, dass Alles Lug'
und Trug!

GOLO
So heiß' mich selbst den
Schurken!

DRAGO
So denn mit Gott!
Zu Tag wird er die Wahrheit bringen!

MARGARETHA
Ich lauscht' an der Tür –
weiß alles –
Mit Genoveva war't zu heftig Ihr!

GOLO
Und hörtest du, wie sie mich nannte?

MARGARETHA
Ist's deine Schuld?

GOLO
Hilf mir mich rächen!

MARGARETHA
Hör' an – ich will nach Strassburg,
den Grafen dort zurückzuhalten.

DRAGO
Kvůli její nevině
chtěl bych raději sám – však ne.

GOLO
Tak věř, když nechceš vidět.

DRAGO
Dovolte mi to – a dávejte pozor
venku u dveří!
Však kéž bych jen mohl brzy ráno
odpřísáhnout, že všechno byl
klam a mam!

GOLO
Pak nazvi mě samotného
darebákem!

DRAGO
Tak tedy s Pánem Bohem!
Za dne přinese pravdu!

MARGARETHA
Poslouchala jsem za dveřmi –
vím vše –
na Jenovéfu jste šel příliš zprudka!

GOLO
A slyšelas, jak mě nazvala?

MARGARETHA
Je to tvoje vina?

GOLO
Pomoz mi se pomstít!

MARGARETHA
Poslyš – chci do Štrasburku,
hraběte tam zadržet.

GOLO
Das wolltest Du.

MARGARETHA
Er liegt verwundet da.

GOLO
Ha!

MARGARETHA
– Ich fing ein Schreiben an die Gräfin auf,
manch' Tränklein weiß ich zu bereiten,
auch
für ihn, das soll von seinen Leiden ihn
befrei'n,
und Dich von ihm.

GOLO
Mich schüttelt Fieberfrost.

MARGARETHA
Komm' in die Gesindestube! Drago,
als Buhle –
ei, das wird lustig!

GENOVEVA
Dort schleichen über'n Hof sie sacht,
wie Wölfe, die vom Raube kommen!
Mir ist so bange, so beklommen.
O, Du, der über Alle wacht,
der Alles wohlgemacht,
beschütz' o Herr! auch diese Nacht
die Guten und die Frommen!
In Deinen Willen leg' ich nun
so Seel' wie Leib!
O hab' Erbarmen
mit mir, und wenn ich mich vergaß,
weil sich ein Bub' an mir
und meiner Ehr' vermaß,

GOLO
To bys chtěla.

MARGARETHA
Leží tam raněný.

GOLO
Ha!

MARGARETHA
Zachytila jsem psaní hraběnce,
mnohý nápoj umím připravit,
také
pro něj, který ho má jeho trápení
zbavit,
a tebe jeho.

GOLO
Třese mnou zimnice.

MARGARETHA
Pojď mezi čeled! Drago,
jako sok –
ach, to bude legrace!

JENOVÉFA
Tam se plíží dvorem opatrně,
jako vlci, když se vracejí z lupu!
Je mi tak úzko, tak se bojím.
Ó ty, jenž nade všemi bdíš,
jenž všechno dobře řídíš,
ochraň mne, ó Pane! I této noci
dobré a zbožné!
Tvé vůli teď poroučím
svou duši i tělo!
Ó, měj se mnou slitování,
a jestli jsem se zapoměla,
protože se jakýsi chlapec vůči mně
a mé cti opovážil,

vergib, da mir zu meiner Wehr
kein' andre Waffe blieb –
o Herr, der gern verzeiht,
beschirme mich in meinem großen Leid!
und Du, der alle Schmerzen stillt,
komm', süßer Schlaf, bring'
Siegfried's Bild
im Traume mir,
vom tiefen Weh,
das mich erfüllt,
an seinem Herzen auszuruhen.

odpusť, neboť mi k mé obraně
žádná jiná zbraň nezbyla –
ó Pane, jenž rád odpouštíš,
ochraňuj mě v mém velkém žalu!
A ty, jenž všechny bolesti tišíš,
přiď, sladký spánek, přines
Siegfriedův obraz
do mých snů,
abych od hlubokého bolu,
jenž mě naplňuje,
si na jeho srdci odpočala.

KNECHTE UND MÄGDE
Sacht, sacht,
aufgemacht!
Dass er uns nicht entschlüpft,
habt Acht!

BALTHASAR
Dort ist das Zimmer,
umstellt die Tür!

CHOR
Er entschlüpft uns nicht,
wir steh'n dafür!

BALTHASAR
Das Licht verlöscht!

CHOR
Nur stille, still!

BALTHASAR
Ich hör' Geflüster
wie von Zwei'n.

CHOR
Dringt ein, dringt ein!

SLUHOVÉ A DĚVEČKY
Opatrně, opatrně,
do toho!
Ať nám neunikne,
dávejte pozor!

BALTHASAR
Tam je komnata,
postavte se kolem dveří!

SBOR
Neunikne nám,
ručíme za to!

BALTHASAR
Zhasněte světlo!

SBOR
Jen tiše, tiše!

BALTHASAR
Slyším šepot
jako by byli dva.

SBOR
Vnikněte tam, vnikněte tam!

GENOVEVA
Wer kommt?
Wer es auch sei, zurück!

CHOR
Still, still! sie sind gefangen!

GENOVEVA
Was sucht Ihr hier?

BALTHASAR
Wir suchen.

GENOVEVA
Wen?

BALTHASAR
Herrn Golo.
Erlaubt, dass selbst wir suchen
in Eurem Schlafgemach.

GENOVEVA
In meinem Schlafgemach?
Wer eintritt, ist des Todes,
kömmt Euer Herr zurück!

BALTHASAR
Der ist noch weit im Felde –
wir suchen seinen Stellvertreter!

GENOVEVA
Meint Ihr Herrn Golo, er ist nicht hier –
Geht fort, ich bitt' Euch!

CHOR
Die brüstet sich,
und bittet auch!
Sucht nur, wir müssen ihn finden!

JENOVÉFA
Kdo to jde?
Ať je to kdokoli, zpátky!

SBOR
Tiše, tiše, jste chyceni!

JENOVÉFA
Co tu hledáte?

BALTHASAR
Hledáme.

JENOVÉFA
Koho?

BALTHASAR
Pana Gola.
Dovolte, ať sami hledáme
ve vaší ložnici.

JENOVÉFA
V mé ložnici?
Kdo tam vstoupí, toho čeká smrt,
až se váš pán vrátí!

BALTHASAR
Ten je ještě daleko v poli –
my hledáme jeho zástupce!

JENOVÉFA
Myslíte-li pana Gola, ten tu není –
odejděte, já vás prosím!

SBOR
Naparuje se
a také prosí!
Jen hledejte, musíme ho najít!

GENOVEVA	JENOVÉFA	CHOR	SBOR
Herr, schütz' vor Frechheit mich!	Pane, chraň mě před tou drzostí!	Drago!	Drago!
Geht, geht! Weicht zurück!	Jděte, jděte! Ustupte!		
CHOR	SBOR	GENOVEVA	JENOVÉFA
Dringt hinein, dringt hinein!	Vnikněte dovnitř, vnikněte dovnitř!	Gott steh' mir bei!	Bože, při mě stůj!
GOLO	GOLO	BALTHASAR	BALTHASAR
Zurück, ihr Schurken!	Zpátky, vy lumpové!	Frau Gräfin, mit Erlaubnis, das ist schlecht.	Paní hraběnko, s dovolením, to je špatné.
Wie könnt Ihr wagen,	Jak si můžete dovolit		
zu stören der Herrin Ruh'!	rušit klid naší paní?	GOLO	GOLO
		Freund, du bist rasch!	Příteli, ty jsi rychlý!
GENOVEVA	JENOVÉFA	CHOR	SBOR
O nehmt Euch meiner an!	Ó zastaňte se mě!	Seht, sie erleicht, die Schuld ist klar!	Hledte, zbledla, vina je jasná!
Hier ist Herr Golo – nun geht,	Tady je pan Golo – nuže jděte,		
wen sucht Ihr noch?	koho ještě hledáte?	BALTHASAR	BALTHASAR
		Was sagt Ihr nun?	Co řeknete teď?
GOLO	GOLO	GENOVEVA	JENOVÉFA.
Mich suchten sie?	Mě že hledali?	Nichts zu Euch!	Vám nic!
GENOVEVA	JENOVÉFA	BALTHASAR	BALTHASAR
Ja, Euch!	Ano, vás!	Das glaub' ich – nichts zu uns,	To věřím – nic nám,
CHOR	SBOR	die wir es sah'n,	kteří jsme to viděli,
Nein, nein	Ne, ne,	was aber wohl zu dem,	ale co řeknete tomu,
d'rin muss noch Jemand sein!	uvnitř musí být ještě někdo!	der's hört von uns?	kteřý to od nás uslyší?
BALTHASAR	BALTHASAR	GENOVEVA	JENOVÉFA
Im Schlafgemach steckt Jemand noch.	V ložnici vězí ještě někdo.	Glaubt, was Ihr seht!	Věřte tomu, co jste viděli!
GOLO	GOLO	nur bitt' ich, glaubt nicht mehr,	jen prosím vás, nevěřte tomu už,
Frau Gräfin, lasst sie suchen doch,	Paní hraběnko, nechte je přece hledat,	Ihr brachtet Lichter mit,	přinesli jste s sebou světla,
um Eure Unschuld darzutun.	ať vaše nevina vyjde najevo.	gebt mir ein Licht!	dejte mi světlo!
GENOVEVA	JENOVÉFA	BALTHASAR	BALTHASAR
Sucht denn!	Hledejte tedy!	Verdächt'ges seh' ich nichts!	Podezřelého nevidím nic!
DRAGO	DRAGO		
Erbarmen, Erbarmen!	Smilování! Smilování!		

MARGARETHA

Ich lauscht' am Fenster dort,
wie Drago sie umfing!

GENOVEVA

Auch diese da!
Euch ruf' ich auf,
sagt Ihr, Herr Golo,
was Ihr glaubt!

GOLO

Ich heiß' nicht Siegfried, bin der Richter
nicht!

GENOVEVA

Da sprecht Ihr wahr!

BALTHASAR

Die ist ja nach dem Fall
Viel stolzer noch! doch bräche sich
der Stolz
Vielleicht im Turm – wär' ich der Herr,
Sie müßte gleich hinunter!

CHOR

Zum Turm mit ihr, zum Turm mit ihr,
dort hat sie Zeit zur Reue!

GENOVEVA

Führt mich wohin es sei – nur führt
mich hin,
wo ich das Blut nicht seh'!

BALTHASAR UND CHOR

Zum Turm mit ihr!

GENOVEVA

O Herr im Himmel,
schütz' Dein Kind!

MARGARETHA

Já jsem poslouchala u okna,
jak ji Drago objal!

JENOVĚFA

Také tahle tady!
Vás vyzývám,
řekněte jí, pane Golo,
co vy si myslíte!

GOLO

Já se nejmenuji Siegfried,
a nejsem soudce!

JENOVĚFA

Tak mluvte pravdu!

BALTHASAR

Ta je po tom případě
ještě pyšnější! Však zlomila by se
ta pýcha
možná ve věži – kdybych byl pán,
musela by tam hned!

SBOR

Do věže s ní, do věže s ní,
tam bude mít čas na pokání!

JENOVĚFA

Vedte mě kamkoli – jen tam mě
vedte,
kde neuvidím krev!

BALTHASAR A SBOR

Do věže s ní!

JENOVĚFA

Ó Pane na nebesích,
chraň své dítě!

Was hab' ich getan,
dass so schwer Du mich prüfst!

GOLO

O Herzenswunde brich' nicht auf!
Der Rache werd' ihr Recht!
Halt' Deinen Schmerz zurück!

BALTHASAR

Führt sie hinunter, bindet sie!

CHOR

Führt sie hinunter, bindet sie!
Fort in den Turm,
fort in den Turm!

Co jsem to udělala,
že tak těžce mě zkoušíš!

GOLO

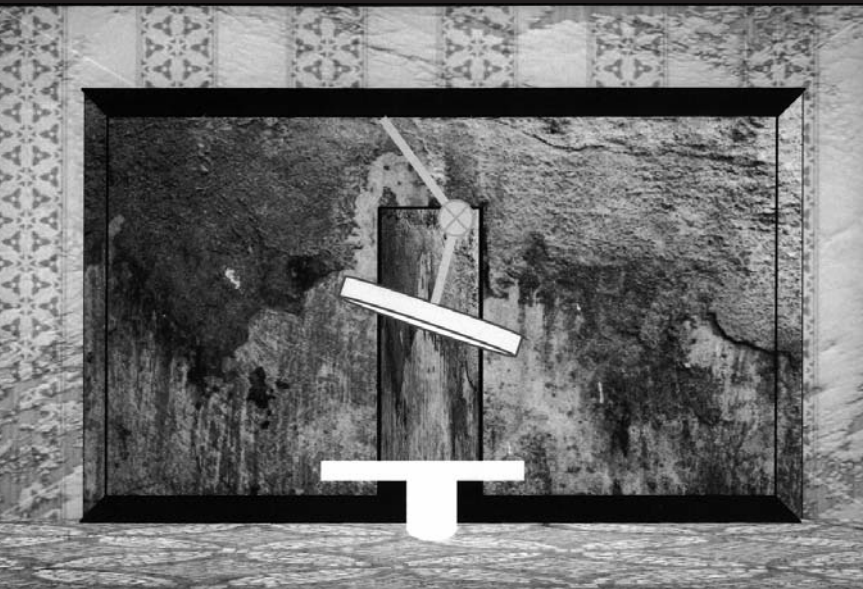
Ó, ráno v srdci, neroztrhni se!
Pomsta dojde svého práva!
Ovládni svou bolest!

BALTHASAR

Odvedte ji, svažte ji!

SBOR

Odvedte ji, svažte ji!
Odvedte ji do věže,
odvedte ji do věže!

Scénický návrh Marka Cpina (třetí jednání)

DRITTER AKT

*Zimmer in einer Herberge
zu Strassburg*

SIEGFRIED

Nichts hält mich mehr, lasst Eure
Salben,
lasst Eure Kräuter, gute Frau!
die Wund ist heil
– seht, seht!

MARGARETHA

Nur wenige Tage schont Euch noch!
Der muss von Eisen sein, dass er
den Trank verschmerzt, den ich
ihm gab.

SIEGFRIED

Gern schont ich länger mich; doch
Sehnsucht
nach Haus, nach meinem Weib lässt
keine Ruh' mir mehr.

MARGARETHA

Habt auch ein Weib Ihr?

SIEGFRIED

Gute!
Wie sie gibt's keine auf der Welt!

MARGARETHA

Und auch ein Kind?

SIEGFRIED

Noch ist's ein Wunsch,
schon lang harr' ich auf Kunde –
und morgen muss ich fort, ich halt's
nicht länger aus.

TŘETÍ JEDNÁNÍ

*Místnost v útulku
ve Štrasburku*

SIEGFRIED

Nic už mě nedrží, nechte si své
masti,
nechte si své byliny, dobrá ženo!
Rána je zahojena
– podívejte, podívejte!

MARGARETHA

Jen několik dní se ještě šetřte!
Musí být ze železa, že
mu neublížil nápoj, který jsem
mu dala.

SIEGFRIED

Rád bych se šetřil déle; však
touha
po domově, po mé ženě,
nedopřeje klid mi více.

MARGARETHA

Máte také ženu?

SIEGFRIED

Dobrou!
Jako ona není žádná na světě!

MARGARETHA

A také děcko?

SIEGFRIED

Ještě je to přání,
už dlouho čekám na zprávu –
a ráno musím pryč, nevydržím
už to déle.

MARGARETHA
Geduld, Geduld –
zwei Tage pflegt Euch noch,
und wollt
en art'ges Spiel Ihr sehen,
das Euch an Heimat und an Weib
erinnerte,
so wüsst' ich eines.

SIEGFRIED
Ich versteh' Euch nicht.

MARGARETHA
So hört, hier gib'ts einen Zauberspiegel,
d'rin schaut man alles, was man will,
und alles, was sich jüngst begeben.

SIEGFRIED
Geht das mit rechten Dingen zu?

MARGARETHA
Weiß nicht –
untrüglich aber ist das Spiel gewiss.

SIEGFRIED
Was Ihr da sagt!
Und auch von meinem Weibe,
glaubt Ihr, berichtet mir's?

MARGARETHA
Von Allem, was Ihr wünscht.

SIEGFRIED
Das muss ich sehen.
Sagt, um welche Stunde
könnt' ich's schau'n?

MARGARETHA
Am liebsten, wenn es dunkelt schon.

MARGARETHA
Trpělivost, trpělivost –
dva dny o sebe ještě pečujte,
a chcete-li
vidět pěknou hru,
která vám vlast a ženu
připomene,
věděla bych o jedné.

SIEGFRIED
Nerozumím vám.

MARGARETHA
Tak poslyšte, tady je čarovné zrcadlo,
v něm člověk vidí všechno, co chce,
a všechno, co se právě děje.

SIEGFRIED
Není v tom nějaká klička?

MARGARETHA
Nevím –
ale ta hra určitě neklame.

SIEGFRIED
Co neříkáte!
A také o mé ženě,
myslíte, by mě zpravilo?

MARGARETHA
O všem, co si přejete.

SIEGFRIED
To musím vidět.
Řekněte, o které hodině bych
se mohl podívat?

MARGARETHA
Nejlépe, až už bude tma.

SIEGFRIED
Hier nehmt für Eure Pflege dies –
vielleicht
such' ich Euch auf noch.

MARGARETHA
Euer Edelknecht
weiß meine Wohnung. So gehabt Euch
wohl
und haltet ruhig Euch!

SIEGFRIED
Lebt wohl!
Ja wart' Du bis zum jüngsten Tag
auf mich mit Deinem Spiegel.
Conrad, Conrad!
Spring', Junge, freu' Dich, lass
die Rosse satteln, heute noch
geht's fort nach Haus! Die Wunde zwar
noch brennt sie – aber hier
brennt's heißer noch, nicht länger
ertrag' ich's fern v
om Haus –
die Nacht ist schön –
o wonn'ger Strom der Luft!
Mach' alles fertig, – fort, fort!
Bald blick' ich dich wieder mein
Heimatschloss,
der Turmwart bläst, es jauchzt der Tross,
die Tore rasseln
vor mir auf,
die Brücke fällt, ich schaue hinauf –
sie hat mich erblickt,
sie fliegt mir entgegen
und Aug' an Aug' und Brust an Brust!
O Liebestreu',
wie reich an Segen!
O Wiederseh'n so reich an Lust!

SIEGFRIED
To vezměte do své péče
– možná
vás ještě vyhledám.

MARGARETHA
Váš panoš
ví, kde bydlím. Nuž mějte se
dobře
a zůstaňte v klidu [šetřete se]!

SIEGFRIED
Sbohem!
Jen na mne čekej do soudného dne
se svým zrcadlem.
Konráde, Konráde!
Skoč, mládenče, těš se, nech
koně osedlat, dnes ještě
pojedeme domů! Rána sice
ještě pálí – ale tady
to pálí víc, déle
už bych to daleko od domova
nevydržel –
noc je krásná –
ó slastný proude vzduchu!
Připrav všechno. Pryč, pryč!
Brzy tě zase spatřím můj rodný
zámku,
vězník troubí, družina jásá,
brány se přede mnou s rachotem
otvírají,
most padá, hledím vzhůru –
ona mě spatřila,
letí mi vstříc
a zrak ve zraku a hrud' na hrudi!
Ó lásky věrnosti,
jak bohatás na požehnání!
A shledání tak bohaté na radost!

Besiegt ist der Feind, das Kreuz erhöht,
des Glaubens Panier das Land
durchweht!
Wie grimme die Wut des Heiden war,
mit uns stritt Gott und seine Schaar!
Voll Bangen blicktest du aus nach mir.
Mein Weib, aus deinen stillen Mauern –
was bangst du noch? wirf fort dein
Trauern –
nun trennt keine Macht mich mehr
von dir!
Wer sprengt so eilig in das Tor herein!
Der Reiter scheint von Sinnen – hör'
ich recht,
er lenkt die Schritte her zu mir!
Da hackt ein Rab' am Fenster –
was kann's bedeuten!
Du Golo? Herzlich sei begrüßt!
Doch wie so bleich du siehst –
Du bringst nichts Gutes!

Poražen je nepřítel, kříž je vztyčen,
víry korouhev
vlaje zemí!
Jak vztekla zloba pohana byla,
s námi bojoval Bůh a jeho zástup!
Plna obav jsi mě vyhlížela.
Má žena, ze svých tichých zdí –
proč se ještě bojíš? Odhoď svůj
smutek –
nyní mne od tebe už žádná moc
neodtrhne!
Kdo vskočil tak spěšně do brány!
Ten jezdec se zdá beze smyslů –
slyším dobře,
Kroky míří sem ke mně!
Tu dřepí havran na okně –
co to může znamenat!
Ty, Golo? Buď srdečně pozdraven!
Však jak jsi bledý – nepřinášíš
nic dobrého!

GOLO
Gutes nicht.

SIEGFRIED
Mein Weib ist todt!

GOLO
Sie lebt!

SIEGFRIED
Sie lebt?
Dann sei es, was es sei;
ich trag' es leicht.

GOLO
Les't selbst!

GOLO
Dobrého ne.

SIEGFREID
Má žena je mrtvá!

GOLO
Ona žije!

SIEGFRIED
Žije?
Pak ať je to, co je;
snesu to lehce.

GOLO
Čtěte sám!

SIEGFRIED
Von mein Hauscaplan...

GOLO
Mir beben die Knie,
ich möchte zurück den grausigen
Weg,
den mich Margaretha gehn lässt.

SIEGFRIED
Golo!
Hier nimm mein Schwert, schlag'
nieder mich –
Doch wart' – erst sie!

GOLO
O fasst Euch, edler Herr!

SIEGFRIED
Verhöh'n' mich nicht mit deinem Trost!
Niemand auf der Welt
Soll mehr mich seh'n – Niemand wissen,
wo ich geblieben! doch – auch sie
soll sterben!
Hier nimm mein Schwert und hier
den Ring,
zeig' beides ihr, damit sie weiß,
von wem Du kömmt!
Doch still! Es fällt mir ein –
hier lebt eine Frau, die mir erzählte
von einem Wunderspiegel, d'rin sich
zeige
vergang'nes bis auf's Kleinste
abgeschildert.
Conrad! Du weißt ja, wo die Frau,
Die meiner pflegte, wohnt!
Führ' hin uns!
Komm, guter Golo!

SIEGFRIED
od mého domácího kaplana...

GOLO
Chvějou se mi kolena,
chtěl bych zpátky tou hroznou
cestou,
kterou mě Margaretha nechala jít.

SIEGFRIED
Golo!
Zde vezmi můj meč, sraz mě
k zemi –
však počkej – nejprve ji!

GOLO
Ó vzpamatujte se, vznešený pane!

SIEGFRIED
Neposmívej se svou útěchou!
Nikdo na světě
ať už mě nespatří – nikdo ať neví,
kde jsem zůstal – také ona
ať zemře!
Zde vezmi můj meč a zde tento
prsten,
ukaž jí obojí, aby věděla,
od koho přicházíš!
Však tiše! Napadá mi –
zde žije žena, která mi vyprávěla
o kouzelném zrcadle, v němž
minulé
až do nejmenších podrobností
zobrazeno.
Konráde! Ty přece víš, kde ta žena,
která o mě pečovala, bydlí!
Doved' nás tam!
Pojď, dobrý Golo!

Verwandlung
Margarethens Zimmer

MARGARETHA

Ich sah ein Kind im Traum, ein hübsches
Kind,
die Zähne weiß, die Backen rot und
rund,
die Augen – nein, die sah ich nicht
so recht –
zwei Tränen standen d'rin. – Es rief:
„Zum Engel war ich dir bestimmt,

Du warfst mich in den Bach“ – Dummer
Traum!
Da fällt mir ein:
Hätt' ich das Mägdlein nicht ertränkt,
und wär'
es schön geworden, wie ich's sah
im Traum,
so klopfet jetzt vielleicht ein Freiersmann,
ein solcher, der das Glück bringt über
Nacht;
Lasst ruh'n die Todten, denn sie ruhen
gut.
Ei nun, wer stört sie? Stören sie
doch mich!

SIEGFRIED

Hollah, macht auf!

MARGARETHA

Wer da?
Herr Graf – so spät!

SIEGFRIED

Lasst, lasst! wer sagt Euch,
dass ich sitzen will!
Ich halte mich nicht lange bei Euch auf.

Proměna
Margarethina světnice

MARGARETHA

Viděla jsem dítě ve snu, hezké
děcko,
zoubky bílé, tvářičky červené
a kulaté,
oči – ne, ty jsem dobře
neviděla –
dvě slzičky stály v nich. – Volalo:
„Jako andělíček jsem ti bylo
určeno,
ty vrhlas mě do potoka“ – hloupý
sen!
Tu mě napadá:
Kdybych to děvče neutopila,
a bylo
by krásné, jak jsem to viděla
ve snu,
fukal by možná teď nápadník,
takový, co štěstí přináší ze dne
na den;
nech mrtvé spát, neboť spí
dobře.
Jenže, kdo ruší je? Vždyť oni
ruší mě!

SIEGFRIED

Hola! Otevřete!

MARGARETHA

Kdo je to?
Pan hrabě – tak pozdě!

SIEGFRIED

Jen nechte, nechte! Kdo říká,
že se chci posadit!
Nezdřím se u vás dlouho.

MARGARETHA

Was steht zu Diensten Euch, wenn
nicht der Spiegel?

SIEGFRIED

Vergessen hätt' ich's fast – ja, ja –
den Spiegel wollt' ich seh'n,
so zeigt mir denn mein Weib, und was
sie vor sechs Monden tat!

MARGARETHA

Ihr scheint erzürnt,
mein edler Herr –
d'rum bitt' ich, schlagt mir nicht,
wenn
was Ihr seht,
Euch nicht gefällt,
das teure Stück entzwei!

SIEGFRIED

Hör' auf!

MARGARETHA

Das heißt: fang' an?
Doch die Bedingung, denkt jetzt
nicht an Ihn,
der einst die Welt erschuf und sie erhält!

SIEGFRIED

Sehr sonderbare Worte sprecht Ihr da!
Den Spiegel! den Spiegel!

MARGARETHA

Und hier der fremde Herr
– soll er nicht geh'n?

SIEGFRIED

Er ist mein Freund, mag Alles schau'n –
wir beid' sind rein!

MARGARETHA

Co vám má posloužit, ne-li
zrcadlo?

SIEGFRIED

Zapomněl jsem skoro – ano, ano –
to zrcadlo chtěl bych vidět,
tak ukaž mi tedy mou ženu, a co
před šesti měsíci dělala!

MARGARETHA

Zdáte se rozhněván,
můj vznešený pane –
proto vás prosím, nerozbijte mi,
jestliže
to, co uvidíte, a nebude se vám
to líbit,
ten drahý kousek vedví!

SIEGFRIED

Přestaň!

MARGARETHA

To znamená: začni?
Však podmínka je, nemyslete teď
na toho,
kdo kdysi stvořil svět a udržuje ho!

SIEGFRIED

Podivná slova tu mluvíte!
To zrcadlo! to zrcadlo!

MARGARETHA

A tady ten cizí pán
– nemá odejít?

SIEGFRIED

To je můj přítel, může všechno vidět –
my oba jsme čistí

MARGARETHA	MARGARETHA	MARGARETHA	MARGARETHA
Was bebst Du, Feiger, denke d'ran, wie dich die Gräfin höhnte!	Proč se chvěješ, zbabělče, myslí na to, jak se ti hraběnka posmívala!	Euch zu dienen! „Erscheint!“	Vám k službám! „Zjev se!“
GOLO	GOLO	<i>Erstes Bild</i>	<i>První obraz</i>
Sie reißt zu Sünd' und Schand' mich fort!	Strhává mě do hřichu a hanby!	STIMMEN HINTER DER SCENE	HLASY ZA SCÉNOU
SIEGFRIED	SIEGFRIED	Abendlüfte kühlend weh'n, Liebe singt in Wald und Feld! Kann ein Herz allein besteh'n, wo so selig rings die Welt! Saaten wogen um dich her, schlägt dein Herz nicht Liebeswogen? den du suchst, er tritt daher, Erde wird zum Blütenmeer: und du wirst hinabgezogen, wie die Biene selig schwer.	Večerní vánky chladivě vanou, láska zpívá v lese a poli! Může srdce samo obstát, když je blažený kolem svět! Setby se vlní kolem tebe, což nebije srdce lásky vlnami? Ten, jehož hledáš, přijde blíž, zem se promění v moře květin: A tebe vtáhne dovnitř jako včelu blaženě těžkou.
MARGARETHA	MARGARETHA	SIEGFRIED	SIEGFRIED
Dein muss sie werden noch!	Tvou se musí ještě stát!	Sieh da – mein Schloss – wahrhaftig!	Hleď – můj zámek – opravdu!
GOLO	GOLO	GOLO	GOLO
Du mahnst mich recht, schon reut' es mich!	Napomínáš mě právem, už toho lituji!	Mit Satan steht die Hex' im Bunde.	Se satanem je ta čarodějnice ve svazku.
MARGARETHA	MARGARETHA	SIEGFRIED	SIEGFRIED
Dein muss sie werden, Mut nur, Mut!	Tvoje musí být, odvahu jen, odvahu!	Dort der Eichwald auch! Und dort Auf dem Fußpfad die Gestalt – Sie ist's, mein Weib –	Tam dubina také! A tam na pěšince postava – to je ona, má žena –
GOLO	GOLO	GOLO	GOLO
Stehst du mir bei, so wird's gelingen!	Pomůžeš-li mi, podaří se to!	O holdeste der Frauen!	Ó, nejspanilejší z žen!
SIEGFRIED	SIEGFRIED	SIEGFRIED	SIEGFRIED
Was zaudert Ihr, – lasst sehn den Spiegel!	Co váháte, nechte mě se podívat do zrcadla!	Jetzt auch Drago! Sie sprechen freundlich! Wahrlich, Mit Jedem sprach sie so! Da find' ich nichts zu schelten. Komm, Golo! der Spiegel sagt mir nichts, was ich nicht wüsste!	Ted' také Drago! Rozmlouvají přátelsky! Skutečně, s každým tak mluvila! Tady nebylo proč plísnit. Poď, Golo! To zrcadlo mi neříká nic, co bych nevěděli!
MARGARETHA	MARGARETHA		
Ein schönes Weib – fürwahr des Küssens wert!	Krásná žena – vskutku polibku hodná!		
GOLO	GOLO		
Mein muss sie werden, mein!	Moje musí být!		
SIEGFRIED	SIEGFRIED		
Den Spiegel! Den Spiegel!	Zrcadlo, to zrcadlo!		

MARGARETHA

Sechs Monden wies ich ihn zurück,
wie Ihr gewünscht. Wollt Ihr ein Bild
elleicht
aus neu'rer Zeit?

SIEGFRIED

Was meinst Du, Golo?

GOLO

Lass't sehn!

SIEGFRIED

Wohlan denn!

MARGARETHA

Erscheint, erscheint!

Zweites Bild

STIMMEN HINTER DER SCENE

Wann die Lichter der Erde verglüh'n,
wann der Blüten Kelche geschlossen,
eine Blume der Nacht ist entsprossen,
möchte heimlich erblüh'n!

Wann die Sterne funkeln und sprüh'n,
wann der Mond seine Wunder ergossen,
hat der Liebe Reich sich erschlossen,
möchte heimlich erglüh'n!

SIEGFRIED

Der Garten meines Burghof's ist's,
die Laube an der Mauer dort,
ich kenn' sie wohl!
Sie beid' allein, zur Abend-Stunde!
Bursch, du bist keck!

MARGARETHA

Šest měsíců jsem ho poslala zpět,
jak jste si přál. Chtěl byste snad
vidět obraz
z novější doby?

SIEGFRIED

Co myslíš, Golo?

GOLO

Podívejme se!

SIEGFRIED

Nuže tedy!

MARGARETHA

Zjev se, zjev se!

Druhý obraz

HLASY ZA SCÉNOU

Někdy světla země shoří,
někdy květů kalichy se uzavřou,
květina noci vyrašila,
kéž by tajně vykvetla!

Někdy hvězdy svítí a blyští,
někdy měsíc své zářky rozlévá,
lásky říše se otevřela,
kéž by tajně se zažehla!

SIEGFRIED

Zahrada mého hradu to je,
loubí na zdi tam,
znám ji dobře!
oba sami, ve večerní hodinu!
Hochu, ty jsi troufalý!

GOLO

So sah ich oft sie sitzen,
doch ahnt' ich Schlimmes nicht!

SIEGFRIED

Das Schlimme
seh' ich noch nicht! So sittsam wie
sie blickt,
so scheint sie nur als Herrin sich
zu fühlen, er als Diener.

GOLO

Wohl dem, der da vertraut!

SIEGFRIED

Könnt noch ein Bild ihr hexen,
aus jüngster Zeit ein Stück?

MARGARETHA

Drei Bilder steh'n in meiner Macht
mehr nicht! Wollt noch das Ihr?

SIEGFRIED

Das letzte denn!

MARGARETHA

Erscheint, erscheint, erscheint!

Drittes Bild

STIMMEN HINTER DER SCENE

Leiser Tritt durch's stille Haus!
Ferne der, der sie bewacht!
Sei verschwiegen, dunkle Nacht,
löscht' die hellen Lichter aus!
Von dem Baum im Paradies,
dess' verbotne Frucht so süß,
list'ge Schlange brich' auf's Neu'
goldne Frucht und krieche' herbei!

GOLO

Tak jsem je vídal často sedět,
však netušil nic zlého!

SIEGFRIED

Zlého
nic ještě nevidím! Tak počestně
jak hledí,
tak zdá se, že jen jako paní se
cítí, on jako sluha.

GOLO

Dobře tomu, kdo tomu věří!

SIEGFRIED

Můžete teď vyčarovat obraz,
něco z dřívější doby?

MARGARETHA

Tři obrazy mám v moci,
víc však ne! Chcete ještě?

SIEGFRIED

Tedy ten poslední!

MARGARETHA

Zjev se, zjev se, zjev se!

Třetí obraz

HLASY ZA SCÉNOU

Tichý krok v tichém domě!
Daleko ten, kdo je hlídá!
Buď mlčenlivá, tmavá noci,
zhasni jasná světla!
Ze stromu v ráji
je zakázané ovoce tak sladké,
Istivý had utrhł znovu
zlaté ovoce a plazí se sem!

SIEGFRIED
Schurke, Drago!
Golo, räche mich!

MARGARETHA
O Gott!
Furchtbar Gesicht, verschwind!

DRAGO'S GEIST
Umsonst versuchst du Deine Macht mir!

MARGARETHA
Wer sandte dich!

DRAGO'S GEIST
Der Herr!

MARGARETHA
Ich kenn' ihn nicht!

DRAGO'S GEIST
Du riefst ihn an,
Und er gebietet dir durch meinen Mund:
Schnell mach' dich auf, dem Grafen
Siegfried,
was du an ihm gefrevelt, zu gesteh'n.

MARGARETHA
Und tu' ich's nicht?

DRAGO'S GEIST
So wird dir binnen Mondesfrist
der Holzstoß aufgerichtet,
du stirbst den Feuertod – so ist's
bestimmt!

MARGARETHA
So töt' ich mich vorher!

SIEGFRIED
Lotře, Drago!
Golo, pomsti mě!

MARGARETHA
Ó Bože!
Strašná tvář, zmiz!

DRAGŮV DUCH
Nadarmo na mě zkoušíš svou moc!

MARGARETHA
Kdo tě poslal!

DRAGŮV DUCH
Pán!

MARGARETHA
Já ho neznám!

DRAGŮV DUCH
Tys ho vyvolala,
a on ti poroučí mými ústy:
Rychle se připrav hraběti
Siegfriedovi,
to, čím ses na něm provinila, přiznat.

MARGARETHA
A když to neudělám?

DRAGŮV DUCH
Tak bude ti, než měsíc uplyne,
hranice postavena,
zahyneš upálením – tak je to
určeno!

MARGARETHA
To se předtím zabiju sama!

DRAGO'S GEIST
Versuch' es nicht! In Flammen wirst
du Salamander sein,
im Schoß der Erde Wurm,
und gegen Stahl und Eisen wie von
Stein!

MARGARETHA
Entsetzen packt mich.

DRAGO'S GEIST
Ja,
so ist's bestimmt, so wird's erfüllt!

MARGARETHA
Schon lecken die Flammen am Holz –
sie fassn mich blutigrot!
Wie es nagt, wie es brennt! O Tod!
Fürchterlich, fürchterlich!
Wo flieh' ich hin,
wo berg' ich mich!
Herr des Himmels,
hab' Erbarmen!
Luft!
Hilfe! Rettung!
Siegfried! Siegfried!

DRAGŮV DUCH
To nezkoušej! V plamenech
se staneš salamandrem,
v klínu země červem,
a proti oceli a železu budeš
jako kámen!

MARGARETHA
Hrůza mě jímá.

DRAGŮV DUCH
Ano,
tak je to určeno a tak se stane!

MARGARETHA
Už olizují plameny dřevo –
rozpalují mě do ruda!
Jak to hryže, jak to pálí! Ó smrt!
Strašné, strašné!
Kam uteču,
kde se skryju!
Pane na nebesích,
měj slitování!
Vzduch!
Pomoc! Záchrana!
Siegfriede! Siegfriede!

Scénický návrh Marka Cpina (čtvrté jednání)

VIERTER AKT

Wilde Felsengegend

GENOVEVA

Steil und steiler ragen die Felsen,
drohende Gründe!
Schreckliche Wildnis!
Sagt, wann sind wir am Ziele?

CASPAR UND BALTHASAR

Bald!

GENOVEVA

Der Tag ist schwül, die Füße schmerzen,
gönnt eine Weile Ruhe der Müden!

CASPAR UND BALTHASAR

Vorwärts jetzt!

GENOVEVA

Grausames Leid fügt Ihr mir zu!
fürchtet Ihr nicht, der einst erscheinen,
der einst mich rächen wird?

CASPAR UND BALTHASAR

Heuchlerin schweigt!

GENOVEVA

Wehe mir Armen!
Hier führt kein Weg zurück.

BALTHASAR

Hier wartet!

GENOVEVA

Weh' mir, kaum halt' ich aufrecht mich.

ČTVRTÉ JEDNÁNÍ

Divoká skalnatá krajina

JENOVÉFA

Strmě a strměji se tyčí skály,
hrozící propasti!
Strašlivá divočina!
Řekněte, kdy budeme u cíle?

CASPAR A BALTHASAR

Brzy!

JENOVÉFA

Den je dusný, nohy bolí,
dopřejte chvíli odpočinku unavené!

CASPAR A BALTHASAR

Vpřed, ted!

JENOVÉFA

Strašlivé trápení mi způsobujete!
Nebojíte se, že se jednou objeví
ten, který mě pomstí?

CASPAR A BALTHASAR

Licoměrnice ať mlčí!

JENOVÉFA

Běda mně ubohé!
Odsud nevede cesta zpátky.

BALTHASAR

Tady čekejte!

JENOVÉFA

Běda mi, sotva se držím zpříma.

CASPAR UND BALTHASAR

Gaunerlied

Sie hatten beid' sich herzlich lieb,
Spitzbübin war sie, er ein Dieb.

Wenn Schelmenstreich' er macht',
sie warf sich hin und lacht',
Und lacht'.

Um sechse früh ward er gehenkt,
um sieben drauf in's Grab gesenkt;
Sie aber schon um acht
'nen andern küsst', und lacht',
und lacht'.

GENOVEVA

Die letzte Hoffnung schwindet,
bald ist's vorüber!
Sterben müssen, so jung,
sterben von Mörderhand,
preisgegeben der Schande!
Zeigt kein Ausweg sich?
Erscheint kein Retter?
Siegfried, Siegfried,
hörst du die Stimme nicht
Deines Weibes, das dich treu liebt?
Und die Schuld wird einst zu Tage
kommen.

Und sehnsuchtsvoll wirst du mich rufen,
und trösten kann ich dich nicht,
Siegfried, sagen dir nicht,
wie ich vergeben
alles Weh um deinetwillen!
Zeigt kein Ausweg sich?
Erscheint kein Retter?

Was leuchtet hier aus dunklem Versteck –
ein Kreuz, ein Muttergottesbild!
Dies sah'n sie nicht, sie hätten
den letzten Trost mir geraubt!
O heil'ge Jungfrau, blick' auf mich,
gib' Kraft, das Bitterste zu tragen!

CASPAR A BALTHASAR

Píseň darebáků

Měli se oba ze srdce rádi,
ona byla uličnice, on zloděj.
Když prováděl čtverácké kousky,
ona sebou sekla a smála se,
a smála se.

V šest ráno ho pověsili,
v sedm spustili do hrobu,
ona ale už v osm
jiného líbala a smála se,
a smála se.

JENOVÉFA

Poslední naděje mizí,
brzy bude po všem!
Umřít musím, tak mladá,
umřít rukou vrahů,
vydána všanc hanbě!
Není žádné východisko?
Neobjeví se zachránce?
Siegfriede, Siegfriede,
neslyšíš hlas
své ženy, která tě věrně miluje?
A vina vyjde
jednou najevo.

A toužebně mě budeš volat,
a utěšit tě nemohu,
Siegfriede, řci ti nemohu,
jak jsem postoupila
všechny hanby kvůli tobě!
Neobjeví se východisko?
Neobjeví se zachránce?
Co leskne se tu v temném koutě –
kříž, obraz Matky boží!
Ten neviděli, jinak by mi
poslední útěchu vzali!
Ó svatá Panno, shlédni na mě,
dej mi sílu, vše trpké snášet!

Mich geb' ich hier in
Deine Hand,
o zieh' sie nicht zurück,
die Du zum Heil mir ausgestreckt,
du leitest mich zu meinem Glück,
gib dass dazu kein Weg mich schrecket!
Wie wird die Luft von Tönen wach,
wie weh'n zum Herzen mir sie mild!
und Fels und Wald haltt von den
Tönen nach,
wie wird auf einmal alles Leid gestillt!
Was schau' ich!
Öffnet sich der Höhle Dach?
Der Himmel über mir von Glanz erfüllt
und in dem Glanz der Liebe Bild!
Allgütiger!
Sieh mich vor Dir im Staube.
Was ist vor Deines Himmels Herrlichkeit
der Menschen Not, der Erde kurzes Leid!
Du lässt mich der Verzweiflung nicht
zum Raube!
Du Liebesquell, mein Hort, an den ich
glaube,
durch Trübsal führst Du ein zur Seligkeit!
Ich höre Schritte durch den Wald,
was kommen mag, ich bin gefasst.

GOLO

Kennt Ihr den Ring?
Und auch dies Schwert?
Dies Schwert gab mir Graf Siegfried,
dass Ihr den Tod von ihm empfangt –
dn Ring, damit an seines Willens Ernst
Ihr keinen Zweifel hegt, wie dünkt
Euch das?

GENOVEVA

Ihr lügt!

Sebe tu do tvých rukou
odevzdávám,
neodtahuj je,
když jsi je k mé spáse napráhla,
povedeš mě k mému štěstí,
dej, ať se žádné cesty nezaleknu!
Jak se vzduch tóny probouzí,
jak vanou mi do srdce něžně!
A skála a les
těmi tóny zní,
jak se najednou všechen žal utiší!
Co vidím?
Otvírá se jeskyně?
Nebe nade mnou jasem naplněné.
v tom jasu milý obraz!
Všedobry!
Pohled na mě tady v prachu.
Co je před tvého nebe vznešeností
lidská bída, země krátké trápení!
Ty nenecháš mě zoufalství
na pospas!
Ty lásky prameni, mé útočiště,
na něž věřím,
zámutkem vedeš k blaženosti!
Slyším v lese kroky,
ať cokoli přijde, jsem připravena.

GOLO

Znáte ten prsten?
A také tento meč?
Ten meč mi dal hrabě Siegfried,
abyste od něj přijala smrt –
ten prsten, abyste o jeho vážné vůli
nezapochybovala, co si o tom
myslíte?

JENOVÉFA

Vy lžete!

GOLO Lügt auch dies Schwert, lügt auch der Ring, derselbe, den Siegfried einst am Traualtar Ihr gabt?	GOLO Lže také tento meč, lže také tento prsten, týž, jaký Siegfriedovi jste kdysi dala před oltářem?	an's Schwert zu liefern. Kommt und entflieht mit mir!	meči vydal. Pojď, a uteč se mnou!
GENOVEVA Ich – fass' es nicht!	JENOVÉFA Já – tomu nerozumím!	GENOVEVA Ihr sprecht im Wahnsinn!	JENOVÉFA Mluví z vás šílenství!
GOLO Was denkt Ihr über Drago's Ende?	GOLO Co si myslíte o Dragově konci?	GOLO Einmal nur gib, was du geben kannst, nur einmal lass ruhen mich an deiner Brust!	GOLO Jednou jen dej, co můžeš dát, jen jednou nech spočinout mě na své hrudi!
GENOVEVA Ich? Nichts. Was denkt der Graf?	JENOVÉFA Já? Nic. Co si myslí hrabě?	GENOVEVA Zurück, Verruchter!	JENOVÉFA Zpátky, hříšníku!
GOLO Was ein jeder denkt, dass Ihr auf's Ärgste ihn berückt!	GOLO Co si myslí každý, že jste ho hrozně očarovala!	GOLO Nur einmal gönn' mir dies Himmelsglück!	GOLO Jen jednou daruj mi to nebeské štěstí!
GENOVEVA In dieser Stunde fängt mein Elend an.	JENOVÉFA V tuto chvíli začíná má trýzeň.	GENOVEVA Hinweg, Du fluchbelad'ner Mann!	JENOVÉFA Pryč, kletbou obtěžkaný muži!
GOLO Mit immer höh'ren Reizen Euch zu schmücken.	GOLO Stále většími půvaby jste se zdobila.	GOLO Hör' mich – vom Tod will ich dich retten, nur bitte!	GOLO Slyš mě – od smrti tě chci zachránit, jen prosím!
GENOVEVA O frevelhafter Spott! Was säumt Ihr noch? Hier steh' ich, tötet mich; Ihr tut ein gutes Werk!	JENOVÉFA Ó rouhavý výsměch! Co ještě otálíte? Zde stojím, zabte mě; uděláte dobré dílo!	GENOVEVA Euch! O nie!	JENOVÉFA Vás! Nikdy!
GOLO Wenn Ihr so mutig seid, dass Ihr den Tod erwählt, ich bin zu feig, dies schöne Haupt, das mir wie Sonn' und Mond und Sterne war,	GOLO Jste-li tak statečná, že volíte smrt, já jsem příliš zbabělý, abych tu krásnou hlavu, která mi byla sluncem a měsícem a hvězdami,	GOLO Bedenk', du bist in meiner Macht! Ein Wink von mir, und jene Männer greifen Dich!	GOLO Pomysli, jsi v mojí moci! Dám pokyn a ti muži se tě chopí!
		GENOVEVA Ich bin in Gottes Hand!	JENOVÉFA Jsem v božích rukou!

GOLO O sprich es aus ein einzig Wort, und du bist frei! Du schweigst? Ihr Männer tretet vor! Seid Ihr bereit, des Herrn Befehl an seiner sünd'gen Gattin zu vollziehn?	GOLO Ó promluv jediné slovo, a jsi volná! Ty mlčíš? Vy muži, předstupte! Jste připraveni, rozkaz pána na jeho hříšné choti vykonat?	BALTHASAR Nun ist's genug!	BALTHASAR To už stačí!
BALTHASAR UND CASPAR. Ja!	BALTHASAR A CASPAR Ano!	GENOVEVA Umsonst versucht mein Mund, die rohen Herzen zu erweichen! Schickst Du kein Zeichen Deiner Huld, so sterb' ich jetzt! Doch Deinem Willen muss ich mich neigen!	JENOVÉFA Marně se pokouší má ústa ta hrubá srdce obměkčit! Nepošleš-li žádné znamení své laskavosti, pak zemřu nyní! Však Tvé [boží] vůli se musím podvolit!
GOLO So will's der Graf, Ihr sollt's mit diesem Schwerte tun!	GOLO Tak chce hrabě, vy máte to tímto mečem vykonat!	CASPAR Führ' sie vom Kreuze fort; am Kreuz mag ich nicht morden!	CASPAR Odvedte ji od toho kříže; pod křížem nemohu vraždit!
DIE BEIDEN Wie Ihr befiehlt, so wird's gescheh'n!	OBA Jak poroučíte, tak se stane!	BALTHASAR Fort von hier!	BALTHASAR Pryč odsud!
GOLO Tut Eure Pflicht! Ich geh! – Und hört: Kehr' ich zu Nacht nicht heim in's Schloss, so sucht mich nicht und sagt den Andern: Ich sei zu Ross, den Falken auf der Hand, In's Land hineingesprengt!	GOLO Konejte svou povinnost! Já jdu! – A slyšte: Nevrátím-li se v noci domů do zámku, nehledejte mě a řekněte ostatním: že jsem na koni, se sokolem na ruce, byl zemí pohlcen!	GENOVEVA Vom Kreuze lass' ich nicht!	JENOVÉFA Od kříže neodejdu!
CASPAR Habt Ihr noch einen Wunsch, so nennt ihn! Kann ich ihn erfüllen, soll's gescheh'n!	CASPAR Máte-li ještě přání, vyslovte je! Mohu-li je vyplnit, stane se tak!	BALTHASAR Glaubt Ihr, das Kreuz schützt auch ein buhlend Weib?	BALTHASAR Myslíte, že kříž chrání i cizoložnici?
GENOVEVA Wenn mein Gemahl zurückkehrt, sagt ihm dies: Dass ich, wie hart er auch mit mir verfuhr, ihm Alles doch, bevor ich starb, vergab!	JENOVÉFA Až se můj muž vrátí, řekněte mu: že jsem, jakkoli se mnou tvrdě naložil, mu všechno přece, než jsem zemřela, odpustila!	GENOVEVA Von meinem Heiland lass' ich nicht!	JENOVÉFA Od svého Spasitele neodejdu!
		CASPAR Mir ist, als hört' ich in der Ferne Geschrei und Hörnerruf.	CASPAR Zdá se mi, že slyším z dálky volání a lesní rohy.
		BALTHASAR Schweig', Feiger, schweig – die Furcht hat Dein Gehör geschärft, Fass' an, fass' an!	BALTHASAR Mlč, zbabělče, mlč – strach ti zbystřil sluch, chop se jí, chop se jí!

CASPAR
Mir bebt die Hand, ich kann es nicht.

GENOVEVA
Heb' gnädig mich zu Dir empor!

CASPAR
Wir sind verraten – lass uns fliehn!

BALTHASAR
Hinweg!

JÄGER
Sie ist's, am Kreuze dort!
Den Mördern nach!
Zu Hilfe ihr!
Wo ist der Graf? Fort suchet!
Da naht er!

MARGARETHA
Graf Siegfried herbei!

SIEGFRIED
O Genoveva!

CHOR
Weh', sie erkennt ihn nicht!

SIEGFRIED
Mein teures Weib!

CHOR
Der Schreck raubt' ihr die Sinne!

GENOVEVA
Güt'ger Gott – wo bin ich?

SIEGFRIED
Mein teures Weib!

CASPAR
Chvěje se mi ruka, já nemohu.

JENOVÉFA
Zdvihni mě k sobě milostivě!

CASPAR
Jsme prozrazeni – utečme!

BALTHASAR
Pryč!

LOVCI
To je ona, tam u kříže!
Za vrahy!
Jí na pomoc!
Kde je hrabě? Hledejte ho!
Tady se blíží!

MARGARETHA
Hrabě Siegfriede, sem!

SIEGFRIED
Ó, Jenovéfo!

SBOR
Běda, ona ho nepoznává!

SIEGFRIED
Má drahá ženo!

SBOR
Leknutí ji zbavilo smyslů!

JENOVÉFA
Dobrotivý Bože – kde to jsem?

SIEGFRIED
Má drahá ženo!

GENOVEVA
Die Stimme kenn' ich.
Wie Wolken liegt's vor den Augen mir –
Siegfried, Du bist's!

CHOR
Welch' Wiederseh'n!

SIEGFRIED
O lass es ruh'n dein Aug' auf mir!

GENOVEVA
Ich mische meine Tränen mit den deinen!

SIEGFRIED
Ich bin die Schuld an deinem Elend,
ich bin's, der dich in Not gebracht
wie kann ich dich versöhnen!

GENOVEVA
Sprich nicht so!
Es war nicht deine Schuld, der Himmel
fügt' es!

SIEGFRIED
So lang' ich lebe, kömmt kein Trost
in meine Brust!

GENOVEVA
Glaub' mir, auf's Neu'
kehrt Ruh und Glück zurück;
Gelingen wird es meiner Lieb' und Treu'!

BEIDE
Gelingen wird es unsrer Lieb' und Treu'!

GENOVEVA
Doch – wo ist Golo?

JENOVÉFA
Ten hlas znám.
Jak oblaka leží mi to před očima –
Siegfriede, tys to!

SBOR
Jaké shledání!

SIEGFRIED
Ach, nech své oko na mě spočinout!

JENOVÉFA
Mísím své slzy s tvými!

SIEGFRIED
Já jsem zavinil tvé trápení,
já jsem ten, kdo hanbu ti přivodil,
jak tě mohu usmířit!

JENOVÉFA
Nemluv tak!
To nebyla tvá vina, bylo to řízení
nebes!

SIEGFRIED
Dokud budu žít, nevejde útěcha
do mé duše!

JENOVÉFA
Věř mi, zase
se vrátí klid a štěstí.
Podaří se to mé lásce a věrnosti!

OBA
Podaří se to naší lásce a věrnosti!

JENOVÉFA
Však – kde je Golo?

BALTHASAR	BALTHASAR
Um den seid unbesorgt! Wir fanden ihn zerschmettert in der Schlucht dort.	O toho se nestarejte! Našli jsme ho roztržštěného v rokli.
GENOVEVA	JENOVÉFA
O lass uns fort von diesem Schreckensort!	Ó, pojďme pryč z toho místa hrůzy!
SIEGFRIED	SIEGFRIED
Versagen dir die Füße nicht die Kraft?	Nevypoví ti nohy službu?
CHOR DER FRAUEN	SBOR ŽEN
Auf unsern Händen tragen wir Euch!	Na našich rukou vás ponese-me!
CHOR DER MÄNNER	SBOR MUŽŮ
Von Zweigen flechten wir die Sänfte Euch!	Z větví vám spleteme nosítka!
GENOVEVA	JENOVÉFA
Lasst, lieben Leute! Neue Kräfte, Ich fühl's, durchdringen mich – habt Dank!	Ne, milí lidé! Nové síly cítím, pronikají mnou – díky vám!
SIEGFRIED	SIEGFRIED
Stütz' Dich auf mich! Kommt Alle mit in's Schloss, denn dieser Tag, ein Festtag soll er sein; die Glocken läuten schon von fern, und Priester sollen Messe singen, dem Hoherhabnen unsern Dank zu bringen!	Opř se o mě! Pojďte všichni do zámku, neboť tento den ať je den slavnostní. Zvony už zvoní z dálky, a kněží ať zpívají mši, nejvznešenějšímu náš dík aby přinesli!
CHOR	SBOR
Bestreut den Weg mit grünen Mai'n, lasst den Ruf erschallen in's Land hinein: die viel geduldet, die edle Herrin, sie kehrt zurück!	Posypte cestu zelenými snítkami, volání ať zní celou zemí: Která mnoho vytrpěla, vznešená paní, se vrací zpět!

Gesang hinter der Scene

Nun hebet Herz und Hände,
voll Freude himmelan,
zu ihm, dess' Macht ohn' Ende,
dem all' wir untertan!
Sein Reich es soll besteh'n
in aller Ewigkeit,
für ihn zum Tod zu geh'n,
war'n allzeit wir bereit!
Was konnt' uns bringen Schaden,
da er ja mit uns war!
Er ist der Quell der Gnaden,
der ew'ge, licht und klar!

SCHLUSSCHOR

Erschalle, festlicher Sang,
ertönet, jubelnde Lieder!
Siegfried Heil,
dem tapferen Helden,
heil Genoveva,
der hohen Frau!
Das uns so lang
entrissen war,
das edle Paar
es kehrt uns zurück!

MÄDCHEN

Nehmet zu freundlich –
holdem Empfang
blühende Rosen!

SIEGFRIED UND GENOVEVA

Habt Dank, habt Dank!

JÜNGLINGE

Mögen des Lebens
Stürme euch nie
feindlich umtosen!

Zpěv za scénou

Pozdvihněte teď srdce a ruce
radostí k nebi.
K tomu, jehož moc je bez konce,
jehož jsme my všichni poddaní!
Jeho říše nechť trvá
ve vší věčnosti,
pro něj jíti na smrt
jsme vždycky byli ochotní!
Co by nám mohlo způsobit újmu,
když on stojí při nás!
on je pramenem milosti,
věčný, zářivý a jasný!

ZÁVĚREČNÝ SBOR

Rozezni se, slavnostní zpěve,
zněte, jásavé písně!
Siegfriedovi sláva,
statečnému hrdinovi,
sláva Jenověfě,
vznešené paní!
Ten, jenž nám tak dlouho
byl vyrván,
ušlechtilý pár,
se vrací zpět!

DÍVKY

Přijměte k přátelsky
spanilému přijetí
rozkvetlé růže!

SIEGFRIED A JENOVÉFA

Díky vám! Díky vám!

MLADÍCI

Kož života
bouře vámi nikdy
nepřátelsky nezmitají!

SIEGFRIED UND GENOVEVA

O namenloses Glück!

MÄDCHEN

Lebet in Freude!

JÜNGLINGE

Lebet in Frieden!

GENOVEVA

Ich kann's nicht fassen,
nicht glauben, mein Siegfried!

ALLE

Siegfried Heil,
dem tapferen Helden,
heil Genoveva, der hohen Frau!

SIEGFRIED A JENOVÉFA

Ó, nevýslovné štěstí!

DÍVKY

Žijte v radosti!

MLADÍCI

Žijte v míru!

JENOVÉFA

Nemohu to pochopit,
nemohu uvěřit, můj Siegfriede!

VŠICHNI

Sláva Siegfriedovi,
statečnému hrdinovi,
sláva Jenověře, vznešené paní!

Kostýmní návrh Marka Cpina (Jenovéfa)

Národní divadlo moravskoslezské,
příspěvková organizace statutárního města Ostrava,
Čs. legií 148/14, 701 04 Ostrava – Moravská Ostrava
www.ndm.cz

Ředitel Jiří Nekvasil
Hudební ředitel opery Robert Jindra

Program připravil dramaturg opery NDM Daniel Jäger
V programu jsou použity texty Vlasty Reittererové a Daniela Jägera,
informace z internetových zdrojů, veřejných on-line encyklopedií
a archivní dokumenty

Výtvarné zpracování programu a sazba Lubomír Šedivý
Fotografie z inscenace Martin Popelář

Tisk KARTIS+Co s.r.o.

Činnost Národního divadla moravskoslezského,
příspěvkové organizace statutárního města Ostrava,
je financována z rozpočtu města Ostravy.

Aktivity NDM jsou také finančně podporovány
Ministerstvem kultury České republiky
a Moravskoslezským krajem.

ISBN 978-80-87650-43-1

HLAVNÍ PARTNER:

OSTRAVA!!!

mm

mamaison
Hotels & Residences

Nedělní rodinný
Brunch

Hotel Imperial - LA BRASSERIE

Každou neděli (11:30–14:00)

Neomezená konzumace polévek, předkrmů,
teplých a studených pokrmů,
salátů a dezertů.

Cena na osobu (bez nápojů) **329,- Kč**
Děti do 6 let **ZDARMA** / Děti 7–10 let **79,- Kč**
Děti 11–15 let **149,- Kč**

Dětský koutek / Wi-Fi / Parkování zdarma

Rezervace: Tel +420 599 099 727

www.mamaison.com/imperial

Frédérique Friess (Jenovéfa), Jakub Kettner (Siegfried),
Blagoj Nacoski (Golo) a sbor opery NDM

Frédérique Friess (Jenovéfa), Blagoj Nacoski (Golo),
Jakub Kettner (Siegfried) a sbor opery NDM

Yvona Škvárová (Margaretha), Jakub Kettner (Siegfried),
Blagoj Nacoski (Golo) a Eva Dřízková-Jirušová (Jenovéfa)

Frédérique Friess (Jenovéfa) a Blagoj Nacoski (Golo)

Blagoj Nacoski (Golo) a sbor opery NDM

Eva Dřízková-Jirušová (Jenovéfa), Bogdan Kurowski (Balthasar),
Roman Vlkovič (Caspar) a sbor opery NDM

Jakub Kettner (Siegfried), Agnieszka Bochenek-Osiecka (Jenovéfa)
a Blagoj Nacoski (Golo)

Jakub Kettner (Siegfried), Yvona Škvárová (Margaretha),
Blagoj Nacoski (Golo) a sbor opery NDM

Agnieszka Bochenek-Osiecka (Jenovéfa), Roman Vlkovič (Caspar)
a sbor opery NDM

Jakub Kettner (Siegfried) a Blagoj Nacoski (Golo)

Blagoj Nacoski (Golo), Jakub Kettner (Siegfried)
a Erika Šporerová (Margaretha)

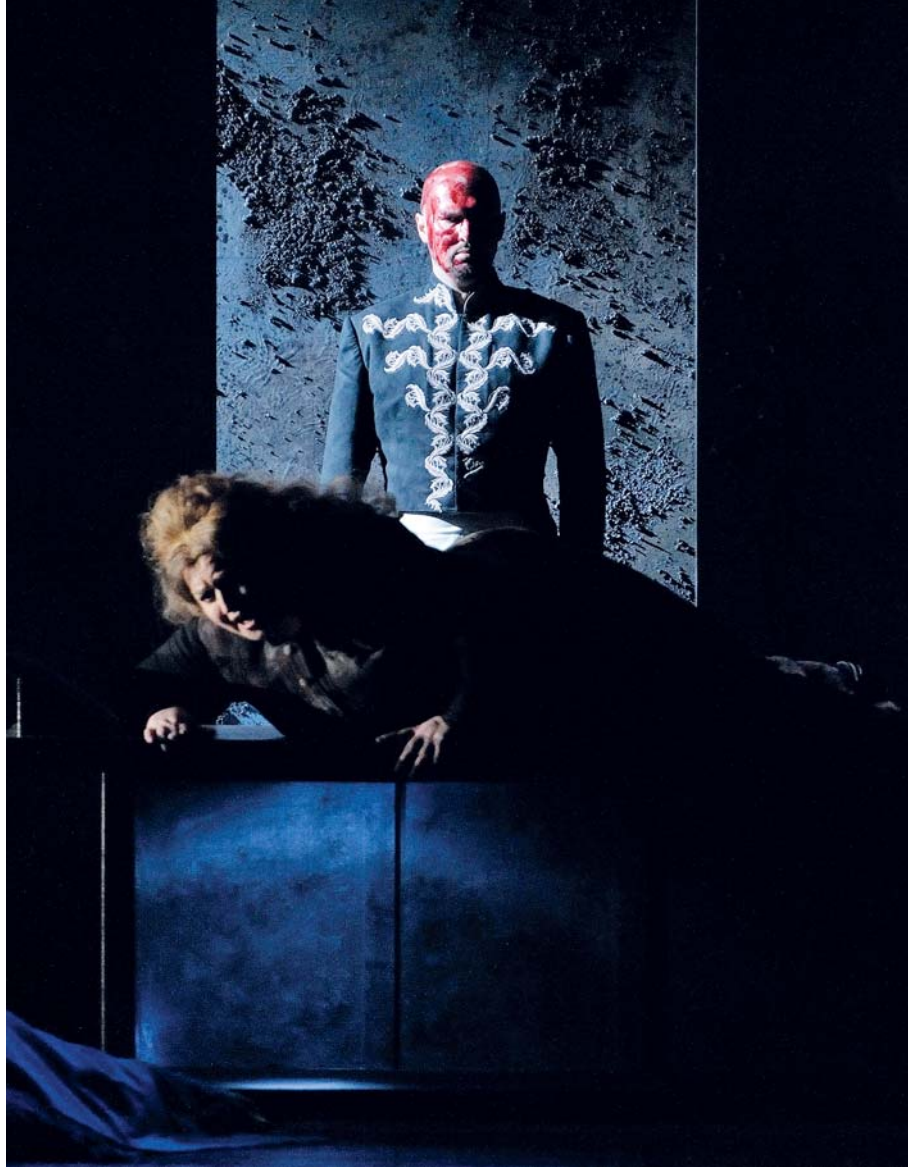
Jakub Kettner (Siegfried), Blagoj Nacoski (Golo)
a Erika Šporerová (Margaretha)

Blagoj Nacoski (Golo), Jakub Kettner (Siegfried), Frédérique Friess
(Jenovéfa) a Erika Šporerová (Margaretha)

Jakub Kettner (Siegfried), Blagoj Nacoski (Golo), Erika Šporerová (Margaretha) a sbor opery NDM

Yvona Škvárová (Margaretha) a Václav Živný (Drago)